

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Consideratio Controversiae De Purgatorio.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598

tum aliquod, sive dignitatem aliquam operum bonorum, (quomodo tantum pia vetustas loqui amavit) quae tota ex gratia & dignatione divina pendeat, sed *a merito de condigno proprie & exacte sic dicto*, i. e. a nupero & novitio quorundam Scholasticorum commento asserendo ac defendendo, *abstineatur*. Multos enim nodos, ut jam alia, eoque multo graviora argumenta non allegemus, qui novas & falsas sententias mordicus defendendas suscipiunt, ipsi sibi inducunt, quos sine aperta contradictione dissolvere non possunt. Sed hic hujus libri, immo universae de justificatione controversiae, quinque libris a Bellarm. pertractatae, & totidem a nobis optima fide, pro modulo lucis & gratiae concessae, examinatae finis esto.

Benedictus Deus, qui dat lasso virtutem, & quibus non est robur, vires multiplicat. Esa. 40. 29.

(Pag. 209.)

Consideratio

Controversiae

De

Purgatorio.

CAPUT I.

*An purgatorium Romanensium firmum
habeat in sacris literis fundamen-
tum, nec ne?*

Omis-

Missis in praesentia iis, quae de circumstantiis purgatorii, videlicet de loco, tempore, poenarum genere, suffragiis, & hujus generis aliis, minus certa apud ipsos Romanenses habentur, & de quibus multum inter se variant, (videatur Bellarm. lib. 2. de Purgatorio per totum) de iis tamen, quae apud eos certa & de fide habentur, dicamus. Quod locus sit aliquis, in quo tanquam in carcere post hanc vitam, eorum fidelium animae, quae alicujus temporalis poenae peccatis mortalibus debitae reatu adhuc obstrictae, (Pag. 210.) vel cum aliquibus peccatis venialibus migraverunt, secundum iustitiae divinae rationem gravissime cruciantur, quoad penitus ab hujusmodi peccatis purgatae in coelum ingredi valeant, quo nihil intrabit co inquinatum, (vide Bellarm. de Purgat. lib. 1. c. 1.) * *dogma esse fidei*, communiter asserunt hodie Romanenses, & creditu tam necessarium, (ut audacissime affirmat Bellarm. lib. 1 de Purgat. cap. 15.) ut, qui non credit purgatorium esse, ad illud nunquam sit perventurus, sed in gehenna sempiterno incendio cruciandus. Idem etiam odiosissime repetit in Apolog. Torti contra seren. M. Brit. R. J. Vide episcopi eliensis Respons. ad illam apolog. cap. 8. pag. 209. Immo Panigorola insaniens non dubitavit negare Deum esse, si purgatorium non sit, Lect. de purg. Taurini habita. Vide Synopsin purior,

* Dogma esse fidei] Vide p. 239. 265.

rior. theol. disp. 39. de Purgat. thesi 4. Hanc tamen sententiam de Purgat. utut locum forte habere possit *inter opiniones scholae*, quae non sine formidine contrarii sunt, ut loquitur doctissimus episc. elienensis l. c. pag. 208. inter fidei tamen articulos non posse, immo nec dogma quidem ecclesiasticum haberi posse, recte judicant Protestantes.

Primo enim dogma hoc *nullum habet in sacris literis fundamentum*, neque ex vero, certo, & perspicuo scripturae loco demonstrari potest; cum tamen *in his, quae aperte in scriptura posita sunt, inveniantur illa omnia, quae continent fidem moresque vivendi*, ut ait August. lib. 2. de Doctr. christ. cap. 9.

Jaçtat quidem Bellarm. lib. 1. de Purg. cap. 15. *ex viginti scripturae locis purgatorium patere, atque etiam hoc se probatum dedisse*; sed quam misere illa scripturae loca detorserit, luculentissime demonstrarunt plurimi doctissimi Protestantes aliiq; viri moderatissimi ex ipsis locorum illorum circumstantiis, ex Patribus, quos & interpretat, & ex aliorum Romanensium in eadem loca commentariis. Lector diligens eos adeat, qui hanc controversiam copiosius contra Romanenses tractarunt. Idem etiam nemini non clarissime apparere potest ex plurimis *frigidissimis & timidissimis* ipsius Bellarmini dictis in omnibus fere praedictis locis explicandis & urgendis: mirum enim est, quantum saepe frigeat, in hac disputationis parte ad rem calidissimam.

pro

pro
nes
sen
cur
div
acc
ista
spo
stan
scri
in n
te,
era
ter
12.
pec
inq
nia
cer
dol
um
ter
pro
ha
§.
scil
nin
au
&
gu
ter

probandam suscepta. Pag. 211. Sed cogitationes mortalium non possunt non esse timidae, & sententiae incertae, (ut verba sapientis, Sap. 9. 14. cum quadam variatione hic usurpem) quando divinitus non diriguntur, per sapientiam e caelo acceptam. Quam incerta enim & lubrica sunt ista lib. 1. cap. 3. sect. *Ad quintum dico*, dum respondere conatur ad id, quod objiciunt Protestantes, eos, pro quibus ex Judae machabaei praescripto oratum oblatumque fuit, 2. Machab. 12. 46. in mortali peccato decessisse, ut qui de anathemate, h. e. de rebus, quae idolis Janniae sacratae erant, suffurati essent. v. 40. contra legem Deuter. 13. 17. & comminationem, quae est Jos. 7. 12. cum Romanenses pro veniali tantummodo peccato orari & offerri debere doceant: *Dico*, inquit Bellarminus, peccatum illorum aut fuisse veniale, quia forte ignorabant legis prohibitionem, aut certe, si mortale fuit, in mortis articulo milites illos doluisse de peccato, aut saltem Judam machabaeum ita existimasse. Sed quam dubie & haesitante haec a Bellarmino dicuntur! Certe sacrificium pro tanti criminis reis, de quorum poenitentia haud certo constaret, fieri non debuit. Ibidem §. *Ad Septimum*: Praeter hunc locum (Machab. scilicet) sunt, inquit, alia quaedam, (testimonia nimirum) quae solum probabiliter suadent. Haec autem sunt omnino novem, quae post jungit & urget, ut ibidem videre est: quae non cogunt, seu solum probabiliter suadent, & quae fere omnia varie exponi, variosque sensus habere

bere possunt, diserte confitente ipso Bellarmi.
no. Ex loco Matth. 12. 32. ubi dicit Dominus,
esse quoddam peccatum, quod non remittitur ne-
que in hoc seculo, neque in futuro, cap. 4. infert,
quaedam peccata remitti in futuro seculo, scilicet in
purgatorio. Et sect. Respondeo, inquit: non sequi
secundum regulas dalecticorum id, quod infert ex
verbis Domini, sed tamen sequi secundum regulam
prudentiae.

De argumento palmario, quod fere omnes
Romanenses urgent & premunt ex 1. Cor. 3. 11.
& seq. confiteretur idem Bellarm. cap. 5. locum
istum esse unum ex difficillimis totius scripturae;
quod etiam ex Augustino confirmat. Quomodo
igitur ex eo purgatorii dogma perspicue de-
monstrari potest? Ut videas, quam misere se ip-
se fatiget, immo torqueat, ut purgatorium inde
non eliciat, sed extorqueat, lege, obsecro, aequè
lector, totum illud cap. 5. atque intueri illud,
(ne inobservatum abeat) quod haud procul
a fine Bellarm. respondens ad objectionem gra-
vissimam suae hujus loci explicationi oppositam,
(pag. 212) absurdum scil. esse, apostolum in ea-
dem sententia varie accipere nomen ignis, se-
mel pro judicio, & semel pro vero igne purga-
torio, §. Respondeo primo, inquit: Respondeo, nos
cogi ab ipso textu ad aquivocationem non unam, sed
duas admittendas. Male Bellarminus affirmat,
se ab ipso textu cogi; ipse enim tantum cogit
textum aequivoco loqui, ad sensum suum in-
congruum (ut loquitur Hieron. ad Paulino) ap-
tand.

tando scripturae testimonium, & ad voluntatem suam scripturam trahendo repugnantem, ut paulo post dicemus. De loco 1. Cor. 15. 29. quem urget cap. 6. *Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis?* Sic loquitur Bellarm. *Hic locus aperte convincit, quod volumus, si bene intelligatur.* Cautè admodum dictum, si bene, id est, ad mentem Bellarmini intelligatur. Longe enim aliter Patres locum hunc intellexerunt, ut ibidem videre est. Vnde continenter subdit Bellarminus: *Sex invenio hujus loci expositiones.* Quod ad locum Matth. 5. 26. & Luc. 12. 59. *Amen dico tibi, non exibis inde, donec reddas novissimum quadrantem,* attinet, audiatur Bellarm. c. 7. §. *De sexto,* ubi ait: *De sexto conveniunt etiam fere omnes, &c.* Et paulo post: *Augustinus putat, hic agi de pœnis aeternis gehennae.* In urgendo loco Matth. 5. 22. *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, &c.* cap. 8. §. *Respondeo primo,* inquit: *Secundo dico, saltem ex hoc loco posse deduci pœnas aliquas post hanc vitam purgatorias esse.* Ibidem de loco Phil. 2. 10. *Ut in nomine Jesu omne genu se flectat caelestium, ac terrestrium, & subterraneorum, sicut.* *Viuntur nostri hoc loco; sed tamen non videtur multum urgere.* Vides igitur, lector, quam inaniter gloriatur Bellarm. locis supra citatis, purgatorium etiam ex viginti scripturae locis probari posse, atque etiam demonstrasse se, illud ad fidei dogmata ita perspicue pertinere, ut quodlibet aliud certissimum dogma fidei.

Sed priusquam hinc abeamus, libet pauca ex Guil. Estio de loco illo celebratissimo, & in quo quasi fortunae purgatorii positaе plerisque Romanensibus videntur, huc adscribere, nempe ex Comm. in 1. Cor. 3. 13. *Rursum alii*, inquit, Belarminum praecipue intelligens, cuius sententiam hic tacito illius nomine refellit, *existimant, apostolum non una significatione ignem accipere.* (Pag. 213.) *Nam primo quidem loco conflagrationis ignem intelligunt; secundo ignem interpretantur severum & iustum Dei iudicium, quo probantur & examinantur omnia hominum opera; tertio denique loco, cum dicitur, ipsum hominem salvum fore, sic tamen, quasi per ignem, intelligi volunt ignem purgatorium animarum post hanc vitam. Verum aliis absurdum haud immerito videtur, apostolum in uno contextu paucorum verborum tam varie loqui de igne: nec facile quisquam sibi persuaserit, tertio loco purgatorium ignem animarum significari, si primo & secundo loco diversus ignis significatus fuerit. Quare ut in hac obscuritate, Pauli mentem attingamus, in primis apparet, ignem uno modo in hoc contextu accipi debere. Affirmat igitur, locum hunc totum de igne conflagrationis in die extremi iudicii intelligendum esse; atque hic multa veterum citat testimonia de igne novissimi diei, ut Basilii, Hilarii, Ambrosii, Lactantii, Eucherii Lugdunensis, Alcuini, Haymonis, & Lombardi. Vide auctorem ipsum late hac de re differentem. Movet tamen in fine explicationis hujus loci inter*

inter alias quaestiones & hanc numero tertiam, p. 223. An, & quomodo probetur ex hoc loco purgatorium animarum post hanc vitam? Si enim, inquit, opus unius cuiusque probabit ignis, atque ea probatio demum futura est in die Domini, & ad eundem diem referendum est illud, Salvus erit quasi per ignem, non modo non videtur ex hoc loco construi purgatorium animarum statim a morte corporum, verum etiam destrui, cum tota purgatio reservetur extremo iudicio. Atqui purgatorium ex hac scriptura latini Patres in Concilio florentino, licet Graecis dissentientibus, statuendum putaverunt. Auctor, negregales suos irritaret, & nimio plus offenderet, paucis respondet, purgatorium animarum ex hoc etiam Pauli loco bene & solide colligi: sed quantum frigide id praestet, lector judiciose, ipse tuis oculis vide. Ludit enim potius, quam serio agit in ista sententia hinc deducenda. Movet etiam immediate post, & quidem pag. 224. quaestionem: Cur apostolus, omitta mentione purificationis animarum, quae fit medio tempore, loquatur tamen de igne extremi iudicii? Ejusdem responsionem ad quaestionem hanc expende, lector, & clarissime videbis, locum hunc totum nulla ratione ad purgatorium animarum, sed ad ignem extremi diei, omnium opera probaturum, referendum esse. Licet longe aliter vir hic doctissimus hunc locum intelligendum censuerit in 4. Sent. dist. 21. §. 1. & 4. p. 298. 304. scilicet de purificatione animarum post mortem.

Pag. 214.)

Audiatur etiam idem Esius de

X 3

sensu

sensu loci 1. Cor. 15. 29. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis?* in comment. in istum locum, ubi sic refellit expositionem illam, quam Bellarminus cap. 6. veram & germanam, immo verissimam esse affirmat: *Sunt, inquit, alii quidam recentiores, qui baptizari interpretantur affligi, quomodo sumitur Luc. 12. 50. proinde sensum hunc faciunt:* Frustra quidam pro mortuis juvandis orando, jejunando, & alia quaedam dura subeundo sese fatigant & affligunt, si mortui non resurgunt. *Verum certe non multum probabilitatis habere videtur istiusmodi commentarius;* primum, quod illa baptismi significatio valde figurata sit ac rara, nec ab alio quam a Christo usurpata. *Quod enim ad verba praeursoris attinet, loquentis de baptismo ignis, Matth. 3. 11. melius ea referuntur ad rem gestam in die pentecostes. Deinde refellitur ille commentarius, quia baptismus iis duobus locis, qui allegantur ex Luc. 12. 50. & Marc. 10. 38. 39. non significat afflictionem seu passionem quamlibet, sed vehementem, eamque forinsecus illatam aut irruentem, ut sunt in scripturis, persecutionum ac tribulationum, quibus qui merguntur & obruuntur, baptizari videantur. Hoc autem ad voluntarias afflictiones, ut sunt orationes, eleemosynae & jejunia, quae pro mortuis adjuvandis suscipiuntur, accommodari non potest. Quasi si Paulus omnino significare voluisset, non dixisset, qui baptizantur, tanquam ab aliis, sed qui baptizant se ipsos pro mortuis. Quomodo secundum scripturam, qui voluntaria subeunt jejunia, se ipsos aut animas suas affligere dicuntur,*

ut

ut *Levit. 16. 29. & 23. 27. & alibi* Haecille. Vide etiam Cornelium a Lapide in hunc locum, qui Chrysostomi expositionem omnium simplicissimam esse judicat. Adi etiam theses Vossii de Resurrect. carnis thes. 18. & de utroque loco vide notas J. Scaligeri in fine Novi Test. graeci excusi Londini, anno 1628.

Quam incerte & haesitanter episcopus rosenfensis hac de re contra Lutherum art. 17. qui est, *Purgatorium non potest probari ex S. scriptura, quae sit in canone, differit!* Primum, inquit, dicimus, quod tamen ex scripturis non possit probari purgatorium, veritas ejus nihilominus Christianis cunctis credenda est. (Pag. 215.) Deinde pergit, sibi contradicens: *Quoniam scriptura S. conclave quoddam est omnium veritatum, quae Christianis scitu necessariae sunt, (nota hoc obiter, lector, pro scripturarum perfectione) nemini potest ambiguum esse, quin purgatorii veritas in ipsa contineatur, & quin ex ipsa quoque probari possit.* Et paulo infra: *Quaquam fortassis unam aliquam scripturam, quae protervientem adigat, uti rem, velit, nolit, confiteatur, in promptu non sit adducere, potest esse nihilominus illic aliqua, tametsi diligentissimos hactenus inquisitores ipsa latuerit.*

Joachimus Perionius in Topicis theologicis: *Solus, inquit, locus Machabaeorum, de promi potest ex scripturis divinis, qui aperte doceat, preces & sacrificia prodesse mortuis.* Hosce autem Machabaeorum libros (vide p. 216.) canonicos non esse concedit, ut alios prope innumerostes si-

lento praetereamus, ipse etiam Gregor. magnus Moral. lib. 19. cap. 17. *Non inordinate agimus, si ex libris, licet non canonicis, sed tamen ad aedificationem Ecclesiae editis, testimonium proferamus.* Et postea adducit locum ex 2. Machab. Vnde Julius Caesar Bulengerus, referente Chamiero de Purgat. tom. 3. lib. 26. cap. 2. n. 3, cum Mor-naeus hoc Perionii objiceret apophthegma, *nullum se scire scripturae locum ad purgatorium probandum*; adjecit, *difficile esse dari aliquem textum expressum & clarum, seque eam ob causam haesisse locis iis, quos Patres purgatorio applicarint, ut ostenderet, non esse hanc rem novam, sed fuisse in primitiva ecclesia*: Nam si rationibus, inquit, agatur de horum locorum interpretatione, annus abiret totus, & tandem res maneret indefinita.

Petrus a Soto, qui Tridenti tempore Concilii obiit, in Assertionem catholicam pag. 83. *Non est, inquit, cur mirari debeamus, quod nec prophetica nec apostolica scripta aliquid certi & perspicui de purgatorio tradiderint, cum certum sit, multa sine scripturis esse tradita.* Et pag. 84. *Illis scripturae locis (quae scilicet pro purgatorio citari solent) fatemur, non apte purgatorium probari; sed quod ex certa fidei regula credimus, id auctoritatibus illis advertimus judicari.* Item pag. 85. *Nec eorum, qui purgatorium negant, argumenta efficacia sunt, sumpta ex eo maxime, quod in scriptura nihil perspicue de eo traditur; cum jam constet, multa non scripta fuisse eorum, quae credenda sunt, sed auctoritas Ecclesiae satis est.* Pag. 216.) Idem in Sacerdotum

tur
fite
mi
ban
illis
sar
No
fut
dur
que
ign
mor
eun
aed
arg
aut
prop
re
12.
ani
ri,
ina
liu
fui
no
So
eor
esse
Vi
De
nu

tum instructione lect. i. de Purgat. ingenue confitetur, minus apertas, minus efficaces esse, & minus probare auctoritates scripturae, quae ad probandum purgatorium a suis doctoribus adferuntur: illis itaque non esse utendum. Item, non esse necessarium, nec opportunum, inniti loco Matth. 12. 32. Non remittetur, neque in hoc seculo, neque in futuro: quia responderi potest, dictum esse secundum quandam exaggerationem & hyperbolen. Neque etiam ex illo 1. Cor. 3. 13. Sic tamen, quasi per ignem, probari, esse aliquod tale purgatorium post mortem; quia talis ignis debet intelligi, ut ambo per eum transseant, tam qui aurum, quam qui fœnum aedificant. Quae ratio, inquit idem, efficacissime arguit, ibi non probari purgatorium post mortem, aut si cui videtur, nihilominus probari posse, certe propter ambiguitatem, sensus minus est evidens. Quare nec illi innitendum. Locus autem ex 2. Machab. 12. 46. de igne aliquo purgatorio aut loco, in quo animae ustulantur, nihil habet, & ita potest explicari, ut ex eo suffragia pro mortuis, saltem ex facto, inde probari non possint. Sed praeterea de libri illius auctoritate, an scilicet canonicus sit, dubium, fuisse apud antiquos, quod tempore Augustini nondum satis explicatum videbatur, ait idem Soto, asseritque, dogma de purgatorio certius & evidentius esse, quam sit libri illius auctoritas; nec esse evidentiora minus evidentibus confirmanda. Vide Synopsin purior. theol. loco supra citato. De auctoritate 2. Machab. adi sis, inter alios innumeros, viri longe doctissimi Petri Picherelli

judicium in Appendice de Missa pag. 34. *Quo ex loco*, (2. Machab. cap. 2. 29.) inquit, *autor ipse epitomes satis indicat, quantum ipsi veritatis & sinceræ exactæque diligentiae sit tribuendum, qui eam non a se, sed ab autore fassone velit requiri.* Et in dissertat. de Missa, pag. 142. de loco cap. 12. vers. 43. in omnibus bibliis latinis corrupto, ita loquitur: 2. Machab. 12. *πρὸς ἀμαρτίας ἵσταται*, pro peccato sacrificium, *dicit auctor; sed corruptus locus.* Latine corrupte adhuc legitur in templis, in omnibus bibliis, pro peccatis mortuorum.

Pag. 217.)

Immo purgatorium, quod hodie astruunt Romanenses, non modo nihil fundamenti habet in scripturis, sed etiam cum plurimis illarum testimoniis aperte pugnat: sicut Protestantes, aliique etiam viri moderati, abunde demonstrarunt; quos, quia nos brevitatem affectamus, tibi consulendos relinquimus, lector studiose. Sufficiat in praesenti locus maxime insignis & illustris, quo (ut recte Picherellus ait dissert. de Missa pag. 156.) paucis verbis B. Johannes purgatorium ignem extinxit, Apoc. 14. 13. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur; a modo, (etiam dicit spiritus) ut requiescant a laboribus suis, &c.* quem paulo accuratius excutere, & a corruptelis contradicentium vindicare, fortasse nec ingratum nec inutile erit lectoribus. Ad hunc locum respondent multi Romanenses, non esse intelligendum, nisi de martyribus, ita ut mori in Domino sit mori pro Domino, aut propter Domi-

num,

num, quia scilicet saepe praepositio *in* apud Hebraeos idem valet, quod *propter* aut *pro*. In hanc etiam sententiam explicant quidam Protestantium, ut Beza & Piscator, hunc locum, Bellarminus lib. 1. cap. 12. affirmat, loqui beati Joannem de *viris perfectis*, ac praesertim de sanctis martyribus, (eos enim eo loco, inquit, consolari volebat) qui simpliciter moriuntur in Domino, neque aliquid purgandum secum ferunt. Similiter & Estius in h. l. de *viris perfectis* intelligit. Sed expositio haec repugnat communi fere omnium expositorum sententiae, quae est, (ut confitetur Ribera ipse in locum) haec de omnibus iustis dici. Primasius ait: *Illi in Domino dicuntur mori, qui fide vitaeque probabiles, hinc meruerunt evocari.* Aretas caesariensis: *Non omnes praedicat beatos mortuos, sed in Domino morientes: Ἦς νεκρωθέντας τῷ κόσμῳ, ὑπὲρ τὴν νύκτωρ τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντας, mortificatos mundo, & mortificationem domini Jesu in corpore circumferentes.* Videatur Gagneus, sententiam veterum Graecorum referens. Beda, citante Ribera: *Gratias tibi ago, Jesu, qui beatificas eos in caelo, qui in te moriuntur in terra. Quanto magis illos, qui & in tua & pro tua fide felices ponunt animas!* Anselmus: *Qui in confessione Domini vera dissolvuntur.* Pag. 218.) Haymo, quem Bellarm. & Ribera citant, sententiam hanc non improbat, dicens: *Qua sententia Beati, qui in domino moriuntur, simpliciter potest*

potest intelligi: Beati mortui seculo, qui in Domino moriuntur, viventes virtutibus, qui scilicet pleni fide & caeteris bonis operibus, de hoc mundo migrant. Haec vox tam ad ipsum Johannem pertinet, quam ad omnes fideles, qui remunerationem sempiternam expectant. Quod superius dicit, Beati, qui in Domino moriuntur, omnibus electis congruit. Vnde Ribera in locum: Quaeritur, inquit, an probanda sit communis illa expositio, de omnibus fidelibus scilicet? Respondeo, veram esse & probandam, eique favere consuetudinem Ecclesiae, quae in officio defunctorum haec verba proponit, quasi de omnibus velit quodammodo intelligi. Causa est, quod esse in Domino, sive esse in Christo, significat intra ejus corpus contineri, non quomodocumque, sed ut viva membra. Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. Rom. 16. 11. Salutate Andronicum & Juniam, qui & ante me fuerunt in Christo. v. 7. Rom. 8. 1. Gal. 1. 22. Denique idem est, esse in Domino, & manere in Domino: Joh. 4. v. 5. 15. Manete in me, & ego in vobis. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Ita etiam in Domino moriuntur, qui usque ad mortem in eo manent, & cum moriuntur, viva Christi membra sunt. Vide 1. Cor. 15. 18. 1. Thes. 4. 14. Est autem & hic sensus ad id, quod apostolus agit, aptissimus, quoniam & priorem illum complectitur, & latius manat, ad omnesque justos pertinet: & quamvis plurimi eo tempore martyrio vitam finient, tamen multi etiam fugati & spoliati a ministris antichristi, & multi in-

com-

commodis affecti, tandem sine martyrio moriuntur in summa sanctitate; de quibus etiam apostolo loquendum fuit, & quos non putandum ab hac beatitudine excludi. Beati mortui, qui in Domino moriuntur, cum eis causa, quae subditur, conveniat: a modo etiam dicit Spiritus, ut requiescant. Haec omnia Ribera, qui alioqui sententiam de solis martyribus hic intellectis maxime probat.

pag. 219.) J. Lorinus in Act. Apostol. cap. 7. 60. ad verbum, *obdormivit*, sic commentatur: *Nihilominus prior expositio loci* (scilicet, Beati mortui, qui in Domino moriuntur, de cujus loci sensu illic agit) *recipienda est de omnibus, scilicet iustis, quam Ecclesia agnoscit, proponens in officio defunctorum illa verba de omnibus iustis; camque sequuntur Andreas caesariensis, Beda, Richardus de S. Victore, (quem tamen Bellarm. affirmat, locum intelligere solum de viris perfectis) Primasius, Ansvvertus, Joachimus abbas, Hugo cardinalis, * Carthusianus, Viegas noster* (jesuita scilicet) *& alii; nec Haymoni displicet.* Nota hoc obiter contra Bellarminum. Ita locum illum Bernhardus etiam intellexit in serm. ad milites templi, cap. 1. & epist. 98. Favet quoque epistola Pauli ad Roman. cap. 16. 7. 11. & epistola ad Gal. cap. 1. 22. aliaque ex utroque testamento exempla colligit noster Sâ in indice scripturae. Ex quibus intelligi potest, quod esse in Domino, vel in Christo, significat, intra corpus ejus contineri, & in ipso manere. Quare in Domino etiam moriuntur & obdormiunt, qui manent in eo usque ad mortem, & in ipsa mor-

* Carthusianus] Nomine Dionysius.

mor-

morte sunt viva ejus membra. *Qui sensus congruit proposito Johannis, quia, etsi sub antichristo plurimi vitam martyrio finituri sint, alii tamen, & jam non pauci, ab ejusdem ministris affecti variis aliis incommodis, moriuntur sancte, sed sine martyrio: quibus tamen omnibus, & his convenit, quod ibidem subditur, a modo etiam dicit Spiritus. Haec ille, ex Ribera fere omnia verbatim conscribens.*

Ex praedictis liquet, quam absurdum, immo monstrum sermonis novum sit, quod dicit Belarm. lib. 1. cap. 12. circa finem, *fideles aliquos non simpliciter mori in Domino, sed partim in Domino ratione charitatis, quam secum ferunt, partim non in Domino, ratione peccatorum, quae nihilo minus secum ferunt.* Concesso enim, quod multi Patres, & viri quidam hujus seculi doctissimi & moderatissimi, ut probabile, admittunt, (qua de re infra plenius dicemus) *fideles aliquos posse & solere ex hac vita decedere cum peccato aliquo, vel etiam aliquibus levioribus hic non remissis, sed in vita futura post mortem, intercessionem Ecclesiae, non autem poenarum purgatoriarum, a Romanensibus fictarum, toleratione remittendis; Pag. 220.) moriuntur nihilominus & hi simpliciter in domino, nempe in Christi gratia, & in morte viva illius membra sunt, alioqui perpetuis suppliciis mancipandi essent: & beati sunt pro statu tali intermedio, neque poenis illis gravissimis & acerbissimis, quae finguntur in purgatorio, cruciantur, sed statim a morte*

morte & vitae hujus aerumnis ad quietem vel
 requiem coelestem abeunt, majorem interim
 beatitudinis coelestis gradum in die visionis Dei
 clarae & plenae ardentibus votis expetentes, &
 cum plena fiducia ut plurimum expectantes.
 Bellarminum nihil juvat, quod Augustinus lib. 3.
 contra 2. Epistolas Pelagianorum cap. 3. dicat,
justos in hac vita partim esse filios Dei, partim filios
hujus seculi, ac proinde neque mirum videri de-
 bere, quod aliquos dicat ipse mori partim in Do-
 mino, partim non in Domino. Etenim dicit
 quidem Augustinus eo loco, *justos hic esse fili-*
os Dei, & filios seculi, diversa scilicet ratione, qua
 peccant, vel non peccant; sed nusquam dixit,
 eosdem esse partim filios Dei, partim non fili-
 os Dei: siquidem *filii Dei, & non filii Dei*, re-
 pugnantia sunt, ut non possit, qui filius est
 Dei, esse non filius Dei. Diversa autem hic sunt,
filii Dei, filii seculi, sed non repugnantia: at *mo-*
ri in Domino, non mori in Domino, ut loquitur Bel-
 larm. non diversa, sed potius contradicentia sunt.
 Sed respondet Bellarm. ad locum, cum Ansel-
 mo, illud *a modo* non significare a morte unius-
 cujusque, sed *ab extremo judicio*, de quo, inquit,
 toto eo cap. S. Johannes loquitur. Sed quam
 absurde locus hic sic exponitur: Beati, qui in
 Domino moriuntur, quia a modo, nempe a die
 extremi judicii, in aeternum requiescent a labo-
 ribus suis! Eqvis enim & qualis interim erit
 status in Domino morientium, sive animarum
 piarum a corpore separatarum ante finale judici-
 um?

um? Beatusne, an vero miser? Quis non videt, ad idem tempus, praelens scilicet, utrumque referri, sive sic intelligas: *Beati, qui in Domino moriuntur, & a modo beati sunt*: sive per trajectionem τοῦ ἀπαρτι cum nomine *Beati* connectere libet, (vide Bezam in locum) vel etiam, ut facit interpres latinus, cum sequentibus *a modo etiam, &c.* (ubi hoc obiter annotetur, in latinis codicibus, pro *val*, *etiam*, legi jam. Vide Riberam in h. l. & Petr. Picherellum de Missa p. 128. & in appendice de Missa pag. 341. 342.) Pag. 221.) Sensus enim loci, particula *ἵνα*, ut, per trajectionem transposita, sic erit: *ut a modo requiescant a laboribus suis.* Quam particulae hujus transpositionem non raro invenire est in scripturis, videlicet Act. 19. 4. Rom. 11. 31. 2. Cor. 2. 7. & 12. 7. Vide Picherellum l. c. pag. 128. & 341. 342. Quod vero cum verbo *moriuntur* potius construendum sit, indicat quidem etiam e Protestantibus Piscator, qui ad supplicia christianorum tempore antichristi locum restringit, & Chamierus tom. 3. lib. 23. cap. 5. n. 5. arbitratur, non posse cum sequentibus construi, quia particula *val* non soleat subjici primae commatis voci, sed inchoare potius ipsam sententiam. At utrumque infirmum est: *Est enim haec particula*, inquit Beza in hunc locum, *cum maxime necessario connectenda, quoniam alioqui prioribus seculis mortui in hac sententia non comprehenderentur.* Ribera scribit: *Si autem dicamus,* Beati

Beati mortui, qui in Domino moriuntur a modo, cur additum est, a modo, cum semper beatifuerint, qui in Domino moriuntur? Illud etiam Chamerianum infirmum esse, ex sequentibus Riberæ patet. Dicamus ergo, a modo etiam dicit Spiritus, sive, ut legit Primasius, ab hinc etiam Spiritus, nempe quoniam Spiritus sanctus dicit & jubet, ut ex hoc tempore requiescant a laboribus suis, id est, a tempore mortis. Crebræ enim multarum istiusmodi particularum trajectiones in sacris literis occurrunt.

Sed ut de re ipsa dicamus, audiantur veteres, qui τὸ ἀπαύρι a tempore mortis exponunt, confitente Ribera, videlicet Ambrosius, vel illi tribuitur commentarius in Apocal. a modo, nempe a tempore mortis suæ, requiescent sancti a laboribus suis, Haymo, Beda, qui etiam affert illud Psal. 126. vel 127. 2. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini: Aretas, Illis enim revera exitus a corpore, requies est liberans a laboribus, Ansbertus, &c. Vide Riberam, In quibus verbis, inquit ille, ostenditur, sanctos in hoc mundo nequaquam a laboribus cessaturos, nec requiem illis esse quaerendam. Quousque enim labor consummetur, necesse est, ut ab opere manus intentionis non dissolvantur.

Quod affirmat Bellarminus, toto illo cap. 14. agi de extremo iudicio, falsum esse, probat vel ipsa textus inspectio vers. 8. &c. (Pag. 322.) concedunt etiam Romanenses plurimi: ac proinde huic solutioni non admodum confidens Bellarminus,

minus, loco citato inquit: *Vel si id minus alicui probetur, respondere possumus cum Richardo de S. Victore, &c. Atque haec de hoc scripturae loco inprimis claro sufficiant. Pergamus ad sequentia.*

CAPUT II.

An ex Patribus certo, & perspicue purgatorium Romanensium probari possit.

Sed neque etiam ex Patribus, ante Gregorii papae aetatem, purgatorium, qvale adstruunt Romanenses, certo & clare probari potest, quamvis jactitet Bellarm. lib. 1. cap. 15. §. *De tertio, &c. omnes veteres Graecos & Latinos, ab ipso tempore Apostolorum, constanter docuisse, purgatorium esse; & cap. 10. §. Deinde, aper- tissima esse loca in Patribus (graecis & latinis, vide titulum capitis) ubi asserunt purgatorium.* Multo parcius & modestior fuit roffensis, qui contra artie. 18. Lutheri, haec scripsit: *Apud praefatos nulla, vel quam rarissima fiebat mentio.* Sed & Graecis adhuc usque diem non est creditum, purgatorium esse. Legat, qui velit, Graecorum veterum commentarios, & nullam, quantum opinior, aut quam rarissimum de purgatorio sermonem inveniet. Sed neque Latini simul omnes, sed sensim hujus rei veritatem conceperunt. Suffragatur Alphonsus de Castro adver-
sus

sus haeres. lib. 8. tit. Indulgentiae: *In veteribus de purgatorio fere nulla, potissimum apud graecos scriptores, mentio est. Qua de causa usque in hodiernum diem purgatorium non est a Graecis creditum.* Eadem legere est apud Polydorum Vergilium de Invent. rerum lib. 8. cap. 1. ex roffensi episcopo verbatim repetita.

Citat Bellarm. lib. 1. cap. 5 §. *Ex Graecis*, inprimis Origenem, apertissime, ut ait, purgatorium docentem homil. 6. in Exod. & homil. 14. in Levit. & homil. 12. in Hierem. Vide & cap. 10. & c. Pag. 223.) Sed, Deus bone, qva fide! cum certum sit, Origenem, praeter poenalem hujus seculi purgationem, non aliam agnovisse, quam per talem ignem, quem extremo judicii die subituri sint Apostoli etiam ipsi, omnesque omnino mortales, uno Christo excepto. Vide varia Origenis loca hujus rei firmandae apud Sixtum senensem Bibliothecae S. lib. 5. annot. 170. Tutatur etiam idem Bellarm. ipse de Purgat. lib. 2. cap. 1. §. *Adde, quod.* Immo omnes malos, tam daemones, quam homines, tandem inferno penitus evacuato salvandos, & proinde omnes poenas post hanc vitam esse purgatorias, censuisse Origenem, referunt, & errorem refellunt Epiphani. epist. ad Johannem hierosolymitanum, & August. lib. 21. de Civit. Dei cap. 17. & 23. & libri de haeres. c. 43. & c. Vide Bellarm. ibidem §. *Secundus error.* & lib. 1. c. 2. §. *Porro non defuerunt.* & Sixt. sen. Biblioth. lib. 5. annot. 131.

Citatur a Bellarmino cap. 10. & quidem pri-

X a

mo

mo loco, Gregor. nyssenus in oratione de Mortuis, operum tom. 2. edit. graeco-latinae pag. 1066. quod dicat: *Vel in praesenti vita precibus sapientiaeque studio purgatus, vel post obitum per expurgantis ignis fornacem expiatus, ad pristinam vellet redire felicitatem.* Et pag. 1067. *Non poterit a corpore egressus divinitatis particeps fieri, nisi maculas animae immixtas purgatorius ignis abstulerit.* Et denique pag. 1068. *Aliis post hanc vitam, purgatorio igne materiae labe abstergentibus.* Sed * parum advertit vir doctus, Greg. nyssenum apocatastasin sive redintegrationem illam, quam etiam peccatores omnes in fine consecuturos existimavit Origenes, intellexisse & probasse. Audiatur auctor tractatus illius graeci de Purgat. qui extat cum Nili opusculis excusis Hanoviae anno 1608. (apologia fuit Graecorum de purg. igne in Concil. basil. exhibita) pag. 146. *Superest unus, videlicet Gregorius, nyssenae ecclesiae praeful, qui magis, quam alii, quae pro vobis faciunt, dicere videtur. Atqui satius erat, illius auctoritatem praeterire, nullaque ratione nos cogere, eorum, quae dixit, defensionem aperte in medium proferre. Dicendum tamen nobis est, salva, quoad ejus fieri potest, patris illius estimatione. Homo erat, &c. Cum itaque quaestio de poena aeterna nondum agitata, discussaque esset, bene etiam Greg. nyssenus opinione ἀποκαταστάσεως sive restitutionis aut redintegrationis, quam peccato-*
res

* Parum advertit] M. Ant. de Dominis I, 5, de R. E. c. 8, n. 143. putat, eum id dissimulasse,

res consequentur, & quae finem supplicii infert, accessisse poterat: nihil aliud supplicium illud esse statuens, quam purgationem quandam, & fornicem, attractionemque ad Deum per dolorem & labores; tanquam futura tandem perfecta instauratione omnium, etiam daemonum ipsorum, ut sit Deus omnia in omnibus, juxta dictum apostoli. (Pag. 224.) Et pag. 150. Quae dicta sunt

igitur, tametsi etiam a B. Gregorio de igne illo dicta sint, purgationem non particularem, sed perfectam inferunt, & τέλειαν πάντων ἀποκατάστασιν, absolutam omnium redintegrationem. Nequaquam vero nobis fidem faciunt, qui ad communem totius ecclesiae sententiam respicimus, & sacris scripturis tanquam regula ac norma utimur, neque quid unusquisque peculiariter scripserit, consideramus. Neque si quis alius de purgatorio igne alia quaedam scriptis mandavit, ea amplecti necesse habemus. Neque enim scriptura duplicem poenam (temporalem scilicet in purgatorio, & aeternam) & duplicem ignem (purgatorium, & aeternum gehennae) neque quinta Synodus oecumenica (quae scilicet sententiam Origenis & sequacium damnavit) nobis tradidit. Hanc autem fuisse sententiam Gregorii nyseni, clarissime liquet ex oratione in illud: Quando sibi subjecerit omnia, tunc ipse quoque filius subjicitur, ubi Oper. tom. I. pag. 844. ait: Quisnam est ergo scopus verbi, cujus in ea parte dogma tradit divinus apostolus? quod aliquando ad nihilum transibit, mali natura plene & perfecte deleta ex rerum essentia:

divinaque & ab omni interitu aliena bonitas in se
 continebit omnem naturam ratione praeditam, nullo
 ex iis, qui a Deo facti sunt, excidente a regno Dei;
 quando omni vitio, quod rebus fuerat immistum,
 tanquam aliqua natura adultera, per ignis purgato-
 rii fusionem consumto, omne, quod a Deo ortum ha-
 buit, tale factum fuerit, quale erat ab initio, quan-
 do nondum susceperat unum. Ecquid clarius dici
 potest? Nec alia est Gregorii mens in locis a
 Bellarmino citatis, ut diligens & considerata
 illorum lectio clarissime demonstrat. Similia
 etiam legere est in oratione de Anima & resur-
 rectione tom. 2. pag. 654. 661. Vide scholia, id-
 circo in margine utriusque loci in editione saepe
 nominata, ad autorem ab errore origenico,
 si fieri possit, vindicandum, adjecta. Vide &
 locum de Hominis opificio, cap. 21. &c. tom. 1.
 pag. 99. & 100. Vnde in praefatione nysseni o-
 peribus praefixa haec legere est: *Huic item cat-*
holico libro, sicut & illi de Anima & resurrectione
disputationi cum sorore Macrina, quidam haeretici,
ut in plerisque veterum lucubrationibus, dogmata
non nulla praecipue vero Origenis, injecerant, Nice-
phoro teste lib. 11. cap. 19. Adi etiam, si libet, ar-
 chiepisc. spalat. ad praedicta nysseni loca re-
 spondentem, lib. 5. de Rep. eccles. cap. 8.
 n. 143. 144.

Pag. 225.)

Quae ex Ambrosio in psal. 63. & in psal. 118.
 serm. 20. Hilario in psalm. 118. vel 119. 174.
 Lactantio lib. 7. cap. 21. Divinarum Institui-
 tionum, Hieronymo in cap. 7. Amosi, Ru-
 perto

perto lib. 3. in Genesin cap. 32. a Romanensibus allegantur, nihil ad purgatorium scholasticum, sed ad origenicum dogma, de omnium post hanc vitam, tam bonorum, quam malorum, uno Christo excepto, in igne ultimae conflagrationis subeunda purgatione spectant. Vide Sixtum senensem, Bibl. S. lib. 5. annot. 171. scribentem: *Ex horum autorum sententiis apparet, satis esse diversa, quae tradunt omnes theologi scholastici de igne ultimae conflagrationis.* Immo Bellarm. ipse, qui horum Patrum testimonia, tanquam apertissima, purgatorio probando lib. 1. cap. 10 adduxerat, libro tamen 2. c. 1. §. *Primus, Haec sententia*, inquit, purgari scilicet, debere post hanc vitam tam bonos quam malos, solet tribui *Alcuino. Sed videtur esse non ejus solum, sed multorum Patrum, Origenis, Ambrosii, Hilarii, &c.* Et paulo post: *Haec sententia accepta, ut sonat, manifestum errorem continet.* Et infra: *Addo, quod Patres adducti, Origene excepto, (cujus verba homil. 14. in Lucam, non patiuntur commodam expositionem) videntur sano modo intelligi posse. Nam aliqui eorum per ignem non intelligunt ignem purgatorium, sed ignem divini judicii. Ita videntur de igne loqui Hilarius, & Hieronymus, & in loco posteriore Ambrosius. Aliqui vero videntur intelligere per ignem, verum ignem purgatorii, per quem tamen dicunt transire sanctos sine ulla laesione, ita, ut transeant per purgatorium materialiter, non formaliter. Ita videntur, inquit, loqui Lactantius, Ambrosius & Rupertus &c.* Vide etiam hic, lector, quia fide Bellarm. lib. 1. cap. 10. horum pa-

trum loca, tanquam disertissima, purgatorio firmando produxerit, nunc tamen pleraque longe aliter intelligenda videri affirmat. Quam etiam inepta est subtilitas ista! *Transseunt sancti, ex Lactantii aliorumque quorundam veterum sententia, per purgatorium materialiter, non formaliter* Lactantium de igne in die resurrectionis tantum loqui, ingenue fatetur etiam Suarez ipse, tom. 2. Comment. & Disp. in 3. Thomae, qv. 59. art. 6. disp. 57. sect. 1. p. 672. Vide etiam Estium in 1. Cor. 3.

Pag. 226.) Illud Tertulliani lib. de Anima c. 35. *Ille te in carcerem mandat infirmum, unde non dimittaris, nisi modico quoque delicto mora resurrectionis expenso,* (vide etiam caput 58. seu ultimum illius libri, quod a Bellarm. bis citatur, lib. 1. c. 7. atque rursus cap. 10.) ad purgatorium Romanensium nihil facit. Longe enim aliud est, modicum quodque delictum mora resurrectionis, (quam absque Dei visione esse, multi veterum existimabant) quae non sensus, sed damni tantum poena est, quam poenis purgatoriis, quae sensus finguntur esse, & quidem gravissimae & acerbissimae, expendi sive resolvi. Praetera *expendi mora resurrectionis*, nihil aliud esse potest, quam pro peccatorum discrimine alios aliis maturius vel tardius resurgere. Chiliastarum enim errorem approbavit Tertullianus, ut patet ex lib. 3. adversus Marcionem, haud procul a fine, ubi, *Haec, inquit, ratio regni caelestis, post cuius mille annos, intra quam aetatem concluditur sanctorum resurrectio pro meritis maturius vel tardius resur-*

resurgentium. Vide Sixtum senensem, Bibl. lib. 5, annotat. 233. & lib. 6, annotat. 347. & Riberam in Apocalypf. 20. 9.

Triumphant fere omnes Romanenses in illo Cypriani lib. 4. epist. 2. (seu epist. 52. n. 13.) ad Antonianum: *Aliud est, ad veniam stare, aliud, ad gloriam pervenire: aliud, missum in carcerem non exire inde, donec solvat novissimum quadrantem, aliud, statim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud, pro peccatis longo dolore cruciatum emendari & purgari diu igne, aliud, peccata omnia passione purgasse: aliud denique, pendere in die iudicii ad sententiam Domini, aliud, statim a Domino coronari.* Vide Bellarm. lib. 1. cap. 7. & 10. aliosque innumeros. Sed hic locus 1. obscurus est, unde nihil certi aut perspicui colligi potest. 2. Respondet Matthaeus Sutlivius lib. de Purgatorio contra Bellarm. cap. 15. pag. 175. & cap. 17. pag. 237. haec verba sibi adhibita videri a falsario. *Plane enim, inquit, interrumpunt Cypriani sententiam, & nihil attinent ad ipsius propositum.* Sed hoc nodum est secare, non solvere. Huic incertae, si non plane inani & falsae conjecturae, repugnant omnes codices. 3. Respondent communiter Protestantes fere omnes, hisce verbis comparari statum lapsorum poenitentium in hac vita, cum statu martyrum post mortem; quia hac in epistola tractat Cyprianus de satisfactionibus ecclesiasticis, sive canonicis, &c. ac proinde, ut illud, *ad gloriam pervenire, & caetera, quae, ut ἰσοδυναμεῖν, a*

Cypriano ponuntur, ad statum martyrum post mortem spectant; ita & illa, *ad veniam stare, & missum in carcerem non exire, nisi soluto novissimo quadrante, & longo dolore cruciatum emundari & purgari igne diu, &c.* ad statum poenitentium in hac vita pertinere. Pag. 227.) *His enim omnibus allegorice designari putant* (verba sunt Chamieri tom. 3. lib. 26. de Purgat. cap. 7. n. 26.) *statum eorum, qui poenitentiam solennem agerent. Nam huiusmodi ad veniam stabant, &c.* Lege Chamierum aliosque Protestantes, in eandem sententiam respondentes. 4. Si locus Cypriani recte expendatur, videtur potius hic eorum Patrum sententiam sequi auctor, qui purgationis animarum eundem finem statuunt cum mundi purgatione per ignem extremae conflagrationis; oppositio enim (ut utar Chamieri verbis loco cit. n. 29.) manifestior est, quam ut dissimulari possit: *martyres quidem statim a morte sua coronari, sed hos poenitentes differri in ultimum diem iudicii, tum demum iudicandos, &c.* Subjungit quidem Chamierus ibidem, non esse necesse, verba Cypriani sic intelligere. Sed si verba ipsa recte perpendantur, & addantur illa, quae paulo ante habet Cyprianus ibidem: *Vtrumne diabolo favemus, ut perimat, & semianimem fratrem jacentem, sicut in evangelio sacerdos & levites, praeterimus? an vero, ut sacerdotes Dei & Christi, quod Christus & docuit & fecit, imitantes, vulneratum de adversarii faucibus rapimus, ut curatum Deo iudici reservemus?* clare

clare apparebit, locum vix aliter intelligi posse. Clara enim sunt ista: *Aliud est, ad veniam stare, & pendere in die iudicii ad sententiam Domini; & quae intereruntur, missum in carcerem non exire inde, pro peccatis longo dolore cruciatum emundari & purgari diu igne, figurative tantum dicta sunt de igne doloris: quo, propter divinae visionis privationem, cum aliqua etiam incertitudine ejus, quod futurum est, animas multorum usque ad iudicii diem gravissime affici, multi Patrum existimabant. Chamierus ipse non nisi timide communem Protestantium responsionem approbat n. 26. 27. licet cap. 13. n. 49 paulo audacior sit. Responsio archiepiscopi spalatenensis de Rep. eccles. lib. 5. cap. 8. n. 141. in quibusdam ejus loci verbis explicandis a communi Protestantium responsione & sententia non nihil discrepat; sed nec ea per omnia nobis probantur. Videatur auctor. Sed ad purgatorium Romanensium, quicquid demum hic senserit, Cyprianus, nihil prorsus facit hic locus: neque enim, qui in purgatorio torquentur, dici possunt *ad veniam stare*, cum ab iis exigantur poenae gravissimae, ad ultimum quadrantem usque; nec *ad sententiam Domini in die iudicii pendere*, id est, incerti sententiam Domini in die iudicii expectare, quatenam illa scilicet futura sit; nam animas in purgatorio, Romanenses ipsi docent, de salute sua certas & securas esse. Pag. 228.)*

Hieronymus in ultima verba Esaiæ: Sicut diaboli & omnium negatorum, &c. loquitur de poenis peccato-

cato-

catorum atque impiorum Christianorum, quorum opera in igne probanda atque purganda sunt, igne scilicet ultimae conflagrationis, ut supra saepe dictum, & quorum moderatam arbitrar, mixtamque clementiae sententiam iudicis, nempe damnationem aeternam quidem futuram, contra, quam censuit Origenes, aliquanto tamen leviolem ac mitiorem ea, quae futura est omnium negatorum* atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, *Non est Deus*. Similiter & locus alter lib. 1. contra Pelagianos intelligendus est: *Si autem Origenes omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, & diabolo tribuit poenitentiam: quid ad nos, qui diabolum & satellites ejus, omnesque impios & praevaricatores dicimus perire perpetuo, & Christianos, si in peccato praeventi fuerint, salvandos esse post poenas, scilicet in illo extremi iudicii igne? Quod si autem haec benigna locorum Hieronymi explicatio non satisfacit, observa, lector, esse aliquos, (teste Bellarmino ipso de Purgatorio lib. 2. cap. 1. sect. Est autem) qui arbitrentur, B. Hieronymum in hoc errore fuisse, omnes Christianos, modo recte de fide sentiant, quantumvis impios, in fine post poenas inferni salvandos, atque ex duobus locis praedictis idem collegisse. Idem non nisi timide ibidem*

Bel-

* Atque] Atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, Non est Deus, credimus aeterna tormenta: sic peccatorum, atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderatam arbitramur, & mixtam clementiae sententiam iudicis,

Bel-
Hi-
ba-
cis-
ruin-
prio-
den-
ado-
quo-
id e-
ma-
var-
ad-
po-
dist-
run-
cat-
ver-
di-
dia-
run-
que-
plic-
atq-
ma-
pion-
iri-
me-
ten-
I. ac-
que-

Bellarminus negat, quando ait: *Videtur tamen Hieronymus in hoc errore non fuisse.* Sed si verba diligenter considerentur, Hieronymus in locis citatis ab hac sententia non omnino abhoruisse videbitur. Frustra enim Bellarminus in priore loco affirmat, Hieronymum dicere quidem, Christianos impios salvandos esse, sed addere conditionem restringentem, cum ait, *quorum opera in igne probanda & purganda sunt*, id est, interprete Bellarmino aliisque etiam Romanensibus, illos solos Christianos impios salvandos, quorum opera mala jam purgata quoad culpam, purganda erunt quoad reatum poenae. Certe Hieronymus loco dicto non distinguit inter peccatores Christianos, quorum nonnulli igne purgatorio probandi, & a peccatis purgandi sint, atque sic demum salvandi, alii vero ad ignem purgatorium nunquam admittendi, sed ad poenas aeternas amandandi; sed inter diabolum & omnes negatores atque impios, quorum aeterna credit tormenta, & peccatores atque impios, & tamen christianos, quorum (simpliciter & solum) opera in igne probanda sint atque purganda. (Pag.229.) Praeterea, quam male convenit hoc, quod dicit Hieronymus, *impiorum & tamen Christianorum opera igne purgatura iri*, cum purgatorio Romanensium, quod solis mediocriter bonis Christianis paratum esse contendunt! Locus autem posterior Hieronymi ex I. adv. Pelag. si ab illis verbis, *Illud vero, quod in sequenti ponis capitulo, in die judicii &c.* usque ad ist-

isthaec, Si autem Origenes omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, & diabolo tribuit poenitentiam: quid ad nos, qui & diabolum & satellites ejus, omnesque impios & praevitatores dicimus perire perpetuo, & christianos, si in peccato praeventi fuerunt, salvandos esse post poenas? diligenter consideretur, liquido patebit, Hieronymum ab hac sententia non omnino fuisse alienum: distinguit enim ibidem studiose inter impios & inter iniquos & peccatores. *Omnis, inquit, impius iniquus est, & peccator; licet e converso non omnis peccator, iniquus etiam, & impius sit: impietas enim proprie ad eos pertinet.* Vide sis, lector benevole, autorem ipsum. Non ignoro, quaedam huic sententiae contraria ex illis Hieronymi scriptis a Romanensibus, aliisque proferri; sed nec miror: nihil enim certi ille sibi habere videbatur, quod super hac re non parum tunc controversa pronuntiaret, licet cum pietate, ut existimabat, in sententiam molliorem propenderet. Vide archiepisc. spalat. de Rep. eccles. lib. 5. cap. 3. n. 149. & inter Protestantes Chemnitium Exam. Concil. trident. R. Fieldum de ecclesia, editionis novissimae p. 781. 782. aliosque plurimos. Sed nullum Hieronymi dictum purgatorio Romanensium favet.

Gregorius nazianz. oratione * in S. lumina, circa finem, pag. 636. dicens, In altero aevo igne fortasse baptizabuntur: qui postremus est baptismus,

nec

* In sacra lumina] Id est, in festum baptismi Christi. Exat haec oratio tom. 1. Opp. p. 624.

nec solum acerbior, sed & diuturnior, qui crassam materiam instar foeni depascitur, vitiique omnis levitatem absunit, per ignis baptismum, teste Niceta in commentario in orat. Illum. 39. intelligit examen censuramque extremi iudicii, juxta id, quod ait apostolus 1. Cor. 3. 13. *Uniuscujusque opus, quale est, ignis probabit. Et rursus: Dies enim declarabit, quia in igne revelabitur.* Vide Gregorium hunc ipsum orat. 26. haud procul a principio: *Revelationis, inquit, dies perspicue declarabit, ignisque ille postremus, ὃ πάντα κρίνεται ἢ καὶ γαίηται τὰ ἡμέτερα, quo omnia nostra judicabuntur aut purgabuntur.* Pag. 230.) Loquitur etiam de igne illo, quo dicit, *τοὺς ἐν ἐνεί, forte illic baptizandos, i. e. in extremo die, Novatianos, qui lapsis poenitentibus reditum in ecclesiam negabant. Qui gravis & perniciosus fuit error, Romanensibus etiam ipsis iudiciis. Unde Nicetas paraphrasi in locum: Quod si vos, inquit, non seltimus, pro vobis, utpote incurabili morbo correptis, lacrymas effundemus, igne enim baptizabimini sempiterno.* Immo hanc ipsam ob causam, ut observat Chamierus ex Turriani praefatione graeca in διαταγὰς Clementis, visa fuit olim oratio haec Gregorii loco hoc quibusdam ab Origenistis corrupta. Adde, quod Gregorium theologum, dogma Origenistarum tunc temporis tantopere controversum, nec satis clare in ecclesia, ut videbatur, definitum, in universum damnare non ausum esse, testentur Graeci in Apologia sua de igne

igne purgatorio p. 323. memorata, hisce verbis: *Quod vero jam olim controversum fuerit hoc dogma, neque ita repurgatum, ut ejus veritas esset certa, testis est Gregorius theologus in oratione de Baptismo (orat. 40. p. 665. novissimae editionis Paris.) ubi de inextinguibili illo igne differens, subjungit: Nisi quispiam malit etiam hic benignius id ipsum intelligere, & punientis dignitati convenientius. Vides, inquit, quo pacto liberum faciat volentibus ignem illum benignius interpretari. Locum tamen hunc aliter intelligit Nicetas in comment. quem vide.*

Objicitur & * Basilius in cap. 9. Esaiæ: *Si igitur per confessionem detexerimus peccatum, jam succrescens gramen arefecimus, dignum plane, quod depascatur ac devoret purgatorius ignis. Et infra: Non omnimodam interneccionem, & exterminium comminatur, sed innuit expurgationem, juxta apostoli sententiam, Ipse autem salvus erit, quasi per ignem. Atque etiam paulo ante: Declarat, in gratiam & beneficium animae, terrena ipsa tradi depascenda igni punitivo. Qui locus a Belarmino omissus, quia illi parum ad rem suam facere videbatur, de igne tamen ultimae conflagrationis loquitur. Vide Sixtum senens. Bibl. S. lib. 5. annot. 171. Johannes Duræus, sco- tus, jesuita, in Defensione Campiani contra*
Whita-

* Basilius in cap. 9. Esaiæ] Nonnulli, interque eos etiam Hülfemannus Patrolog. cap. 4. §. 34. commentarium istum pro dubio habent: sed immerito, ut judicant Cave in Hist. lit. p. 136. & Du Pin tom. 2. p. 181.

Whitakerum, p. 338. haec habet verba : *Quae res in causa fuit, ut Basilius, Gregorius nazianz. alii- que veteres ecclesiae scriptores, in ipso iudicio adven- tu quosdam illo igne purgandos senserint, quo sine ulla peccati ac contagionis labe divino fisci iudicio que- ant.* Idem affirmat Estius in 1. Cor. 3. 15. Oecumenius in 1. Cor. 3. Basili dicta de igne aeter- no interpretatur, in quo in aeternum purgatur peccator, i. e. poenas peccatorum luit aeternas. pag. 231.) Audiatur. Ipse vero) *In commentariis Esaiæ S. Basilius bis verbi huius mentione facta, pro ipsa purgatione accepit. Quasi per ignem) Omnia dixit metaphorice. Expende autem : Non tan- quam fascis combustus, in nihilum redigetur & ipse. Sed quid? Ipse autem salvus erit, σωτηρίαν καλῶν τῆς αἰς ἐν τῷ πυρὶ ζῶντος, ἢ τὸ ἐν αὐτῷ δια- σώζεσθαι, salutem vel conservationem appellans vi- tam in igne perpetuam, & in eo conservari.* Vnde videre est, quam male, ne quid asperius dicam, Bellarminus Oecumenium intellexerit, & citarit l. 1. cap. 5. §. *Ex Graecis*, quando inquit, *Oecume- nium testari, Basilium hunc locum intellexisse de igne purgatorio, Romanensium scilicet.*

Locus, qui ex (*) *Eusebio emisseno* homil. 3. de Epiphania citatur (ut de dubia au- toris fide nihil dicam; quia de re videantur

Z cri-

(*) *Eusebio emisseno*] Seu potius *emeseño*, ut Sixtus se- nensis, Baronius in Indice tom. 3. & Du Pin cum ve- rant.

(*) critici romanenses, tum protestantes) de igne ultimi iudicii loquitur. Eftius in 1. Cor. 3. p. 221. *Id*, inquit, *apertius testatur Eucherius lugdunensis*, (quidam enim has homilias, quae Eusebio emiseno adscribuntur, Eucherii potius, lugdunensis episcopi, esse existimant) *homil. 3. de Epiphania Domini.*

Verba, quae citat B. Thomas in Opusculo contra Graecos, ex Theodoro in 1. Cor. 3. *Hunc credimus ignem purgatorium*, & Gagneus in hunc locum, graece, non, ut ait Bellarm. l. 1. cap. 5. p. 237. *ex Graccorum scholiis*, sed ex ipso Theodoro, si credere fas est, τὸ τοῦ πῦρ πῦρ ἐν ὅμῳ, *nusquam nec in latinis, nec in graecis Theodoretī commentariis extant*, confitente Sixto senensi Bibl. l. 6. annot. 258. quamvis addat: *Credi potest, ea vel a Graeculis quibusdam purgatorio insensis subtrahita, vel ex alio quopiam opere, ubi Theodoretus hunc locum sic exposuit, a D. Thoma desumpta.* Vide obiter, lector, quam mala fide saepe veteres Patres a Romanensibus ad sua dogmata stabilienda hodie allegentur. Graeci in sua Apologia de purgatorii igne p. 145. haec habent: *Quae dicitis B. Theodoretum sensisse, virum & sapientem & divinum, & magnam eloquentiae laudem consecutum: si quidem etiam apud nos ita se habere de-*

- pre-
(*) Critici] Vt Sixtus sen. Biblioth. S. lib. 4. p. 285. Bellarm. in libro Recognit. p. 514. Du Pin tom. 2. p. 74. Cocus in Cens. script. vet. p. 227. 231. Rivetus Crit. S. lib. 3. cap. 1. Cave Hist. lit. p. 111. Gerhard. Patrol. p. 428. Hülsemann. Patrol. c. 4. §. 10. Olear. Abac. patrolog. p. 157. Placcius in Catal. pseudon. p. 196.

prehenderentur, haberent utique aliquam rationem, & nonnulla fortassis defensione egerent. Nunc vero cum in multis illius, quae apud nos extant, scriptis, nihil tale unquam dixisse comperiat, ne verbis quidem ad illa opus esse censemus. (Pag. 232.)

De Augustini super purgatorio sententia nihil fere certi statui potest. Purgatorias enim aliquas poenas, post hanc vitam & ante resurrectionem futuras, non nullis locis asserere videtur; videtur, inquam, potius, quam ut diserte asserat. In hanc sententiam citantur hi loci, praesertim a Bellarmino aliisque Romanensibus. In lib. 21. de Civit. Dei cap. 16. ubi de infante baptizato moriente loquens Augustinus: *Non solum*, inquit, *pœnis non praeparatur aeternis, sed ne u la quidem post mortem purgatoria tormenta patiantur*; intelligi possunt verba de tormentis purgatorii in fine mundi. Similiter & illa in fine ejusdem capituli: *Purgatorias autem poenas nullas futuras opinetur, nisi ante illud ultimum tremendumq; judicium*, i.e. nisi ante illam ultimam sententiam prolatam. Manifeste enim alioqui sibi contradiceret Augustinus, quippe qui l. 20. de Civ. Dei cap. 25. haec habet: *Ex his, quae dicta sunt, videtur evidentius apparere, in illo judicio quasdam quorundam purgatorias poenas futuras*. Et lib. 16. cap. 24. *Significatur isto igne dies judicii, dirimens carnales salvandos per ignem, & in igne damnandos*. Ex ejusdem operis l. 21. cap. 24. citantur a plurimis Romanensium haec verba: *Tales* (adultos scil. fideles, cum venialibus peccatis

356 De probat. purgatorii ex Patribus. p. 233.
 decedentes) constat, ante iudicii diem per pœnas
 temporales, quas eorum spiritus patiuntur, purgatos,
 receptis corporibus aeterni ignis suppliciis non traden-
 dos. Citat etiam Bellarm. hunc locum bis, l. i.
 c. 10. & rursus cap. ultimo §. *Ad quartum*, & vo-
 cem illam, *Constat*, cum aliis Romanensibus
 valde urget: ac proinde fallitur Vossius, doctissi-
 mus & diligentissimus alioqui scriptor, quando
 in disputatione altera de Statu animae separatae,
 thesi §. p. 109. ait: *Mirari fortasse aliquem posse,
 loci tam illustris non meminisse Bellarminum.* Sed,
 ut recte monet Vossius ibidem, in plurimis
 Augustini editionibus, ut basileensi A. 1556.
 lugdunensi 1560. & parisiensi 1613. locus hic
 longe aliter exstat. Sic enim habent editio-
 nes hae: *Nam pro defunctis quibusdam vel ipsius
 ecclesiae, vel quorundam piorum exauditur
 oratio: Sed pro his, quorum in Christo rege-
 neratorum, nec usque adeo vita in corpore male
 gesta est, ut tali misericordia judicentur digni non
 esse, nec usque adeo bene, ut talem misericordiam
 reperiantur necessariam non habere.* (Pag. 233.)
*Sicut etiam facta resurrectione mortuorum non de-
 runt, quibus post pœnas, quas patiuntur spiritus mor-
 tuorum, impertiatur misericordia, ut in ignem non
 mittantur aeternum, &c.* In antiquis etiam li-
 bris, teste Ludov. Vive in comment. in locum,
 brugenf. & colon. non leguntur isti decem aut
 duodecim, qui sequuntur, versus. Sic enim
 inquit, scribitur: *Nam pro defunctis quibusdam,
 vel ipsius ecclesiae, vel quorundam piorum exaudi-*

117

tur oratio; sed pro iis, quorum in Christo regenera-
torum, nec usque adeo vita in corpore male gesta est.
&c. reliqua non habentur, ac neque in exem-
plaribus Friburgi excusis: & tamen stylus non
abhorret ab augustiniano. Forſan aut deſunt
in aliis codicibus, aut ex alio aliquo Auguſtini
opere huc ſunt adſcripta, ceu ſcholium primum,
deinde contextui orationis admiſta. Haec Vi-
ves. Hoc affirmat Auguſtinus, ut probabile
tantum, non ut quid certum & definitum, (ni-
ſi forte hac in parte a ſe ipſum aperte alibi diſſen-
tire Auguſtinum malimus) admiſſa etiam lectio-
ne illa dubiae fidei, *Tales conſtat*; neque enim
diſerte & clare dicit, *Conſtare, animas mortuorum*
purgari poſt hanc vitam, ante reſurrectionem ſci-
licet, (ut affirmat Bellarminus l. i. cap. ult. ſect.
Ad quartum) ſed *tales*, inquit, *conſtat, ante iudicii*
diem per pœnas temporales, quas eorum ſpiritus pati-
untur, purgatos, (quod illi probabile videbatur)
receptis corporibus, æterni ignis ſupplicii non traden-
dos. (de quo illi certo conſtabat ex Dei verbo.)

Locus ex homil. 16. L. Homiliarum: *Qui*
temporalibus pœnis digna geſſerunt, per ignem quen-
dam purgatorium tranſibunt; de igne extremi ju-
dicii intelligendus eſt. Praeterea de auctoritate
illius homiliae, ut & aliarum quarundam ex illis
ſc. dubitant multi cum Romanenſes, tum Pro-
teſtantes. Vide R. Coci Cenſuram. * p. 196.
Certe bona pars homiliae 3. de Epiphania, quae

Z 3

Eufe-

* Coci Cenſuram p. 196.] Pag. 364. edit. helmſtad.
A. 1655.

Eusebio emisseno adscribitur, & de qva p. 231. dictum, eadem est cum postrema hujus homiliae parte, in qva leguntur haec verba, qvae pro purgatorio citari solent.

Locus. quem citat Bellarminus l. i. c. 5. ex Augustino in psal. 37. alias 38. 1. *In hac vita purges me, & talem me reddas,* Pag. 234.) *cui jam emendatorio igne non opus sit.* (Nota obiter, lector, in quibusdam codicibus legi, *cui jam emendato, igne non opus sit*, atqve hanc lectionem quibusdam Protestantibus maxime probari, alteram autem depravatam videri. Vide Chamier. de Purgat. c. 5 n. 25. Sed nihil est, quod vetet legere cum diversis Augustini editionibus, *Cui jam emendatorio igne non opus sit.* Lectio enim haec optime cum verbis & sensu etiam Augustini congruit) Et infra: *Quia dicitur, salvus erit, ille ignis condemnitur. Ita plane, quamvis salvi per ignem: gravior tamen erit ille ignis, quam quicquid potest homo pati in hac vita: etiam de igne extremi iudicii intelligendus est.* Videatur August. in. pl. 6. 2. ubi haec habet: *Arguuntur en'm in die iudicii omnes, qui non habent fundamentum, quod est Christus: emendantur autem, i. e. purgantur, qui huic fundamento superaedificant lignum, fœnum, stipulam.*

Locus lib. 2. de Genesi contra Manich. cap. 20. *Qui forte agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in hac vita maledictionem terrae suae in omnibus operibus suis, & post hanc vitam habebit vel ignem purgatorium, vel vitam aeternam;*
simi.

similiter intelligi potest, ut ille de C. D. lib. 21. c. 13. *Sed temporarias pœnas alii in hac vita tantum, alii post mortem, alii etiam nunc & tunc, veruntamen ante iudicium illud severissimum novissimumque patiuntur.* item ut alter serm. 41. de Sanctis: *Ita peccata in hoc seculo purgantur, &c* Sed sermones isti de Sanctis non sunt omnes Augustini, ut ingenue fatentur multi etiam Romanenses. Videatur (1) Coci censura. Atque sermo hic 41. idem est cum homilia 1. de Eleemosyna, quæ Eusebio emisseno, sive, ut alii malunt, Cæsario arelatensi adscribitur. Videatur idem Coccus (2) p. 201.

Quod si autem in quibusdam locis prædictis, vel etiam alibi, Augustinus ἀπορίτικως seu assertive de purgatoriis pœnis animarum ante resurrectionem corporum loqui videtur, (quæ de re nihil audacter pronuncio) certe non nisi problematice & dubitative hac de re loquitur lib. 21. de Civit. Dei c. 26. *Non redarguo, quia forsitan verum est.* in Enchirid. c. 69. *Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri, incredibile non est; & utrum ita sit, quæri potest, & aut inveniri aut latere.* Et de Octo quaestion. Dulcitii eadem leguntur: *Sive in hac tantum vita ista homines patiuntur, sive etiam post hanc vitam talia quædam iudicia subsequuntur, non abhorret, quantum arbitror, a ratione veritatis iste intellectus huius sententiae.* Quæ ipsa verba repetuntur lib. de Fide & operib. cap. 10.

Z 4

Frustra,

(1) Coci Censura] Pag. 368. (2) P. 201.] P. 371.

Pag. 235.) Frustra, & omnino praeter Augustini mentem respondet Bellarminus cum multis aliis Romanensibus, lib. 1. cap. 10. sect. *Quare*, ut & cap. ult. *non dubitare his in locis Augustinum de poenae animarum purgatoria, sed de modo & qualitate: nam in illo de Civit. Dei*, inquit, *dubitat solum, an ignis purgatorius idem sit in substantia cum igne gehennae, qui aeternus est; in Enchiridio autem, an post hanc vitam urendae sint animae igne illo doloris de amissione temporalium, quo hic uri solent, cum rebus valde dilectis carere coguntur.* Sed hoc certe non est verba Augustini interpretari, sed in sensum plane a mente illius alienum detorquere: multum enim ista differunt, Augustinum dicere, *Fortè verum esse*, spiritus defunctorum, qui ligna, fœnum, stipulam secum portaverunt, ignem aliquem transitoriae tribulationis perpeti, quem non sentient illi, quibus non sint ligna, fœnum, stipula; quae verba sunt Augustini loc. cit. operis de Civit. Dei, & dubitare eundem, *an ignis ille purgatorius idem sit cum igne gehennae; de quo dubio nullum inibi verbum legere est.* Et rursus, longe aliud est, nonnullos fideles forte per ignem quandam purgatorium, quanto magis minusve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusve salvari, quod dicit Augustinus in Enchirid. & ad Dulcitium, quam dubitare illum ipsum, an urendae sint animae igne doloris de amissione temporalium. Dubitavit Augustinus non solum de qualitate poenarum, & circumstantiis

stantiis aliquibus purgatorii, sed etiam de ipso purgatorio: sicut ex locis citatis, si recte expendantur, cuius perspicuum esse potest. Atque sic etiam Augustinum intellexit Erasmus contra Parisienses tit. 8. p. 685. edit. basileens. tom. 9. *Multa, inquit, sunt, de quibus non solum dubitarunt olim homines contentiosi, verum etiam docti juxta ac pii; veluti de purgatorio diu dubitavit Augustinus, nec ille tamen solus.* Alphonsus de Castro adversus haereses l. 12. tit. *Purgatorium*, similiter hunc locum Augustini in *Enchirid.* intellexit, nulla habita ratione glossae bellarmianae: *B. Augustinus inquit, in Enchir. postquam locum illum Pauli (1. Cor. 3.) exposuerat de igne tribulationis in hac vita, cap. 68. sic ait: Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri, incredibile non est.* Pag. 236.) Et J. Hofmeisterus in Expositione precationis missae, edition. parisiens. 1573. p. 126. *In Enchiridio, inquit, tametsi cap. 69. videatur Augustinus de purgatorio dubitanter scribere, tamen in 110. disertis verbis in hunc modum scribit: Non negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, &c. Sed hoc nihil ad purgatorium Romanens. probandum facit, ut infra dicemus. Sic & autor Examinis pacifici de purgatorio, cap. 1. vers. anglicae, pag. 17. Suarez etiam in Defensione fidei catholicae, l. 2. c. 15. n. 14. Item, inquit, in libro de octo quaestionibus ad Dulcitium, licet in quaest. 1. solum dicat Augustinus, Salvari aliquos, sic tamen, quasi per ignem; & non esse incredibile, ita contingere a-*
Z 5 liqvi-

liq̄vibus post hanc vitam, utrum vero ita sit, q̄uari posse; *tamen in quæst. 2. repetit, quæ dixerat l. de Cura pro mortuis agenda cap. 1.* Q̄uod allegat & definite, & tanq̄vam certum docet, suffragia vivorum prodesse aliq̄vibus ex mortuis, licet idem infra numero 21. Augustini dicta, in q̄vibus dubitat, eodam modo, q̄uo Bellarminus, explicet. *Fateor*, inq̄vit J. Barnesius, vir doctissimus & moderatissimus, in suo Catholico-romano pacifico, Augustinum aliq̄vando vacillasse de punitione in purgatorio, de Civit. Dei l. 21. c. 26. & de Fide & operib. cap. 16. &c. Graeci in Apologia sua de purgatorio igne: *Augustinus*, inq̄viunt, *Ambrosius, & Gregorius* ὁ θεολόγος, (legendum διαλόγος, ut * mox dicetur) tradunt nihil in universum ap̄erte de purgatorio igne, sed docent tantum, mortuos liturgiis & precibus, quæ pro ipsis fiunt, juvari. Et infra: *Quid?* q̄uod & hisce Patrum dictis moderatio quædam & medela adferri possit, & quidem valde recte. Ex ipso enim B. Augustino & Gregorio manifeste apparet, neq̄ue ipsos, neq̄ue quotq̄uot hoc dixerunt, pro autoritate potestateq̄ue sua id statuisse, neq̄ue sententiae suae, tanq̄vam verae, mordicus inhaesisse; sed veluti impulsos quodammodo, & angustiis rationum constrictos, ad majus malum tollendum coactos fuisse. Pag. 237.) *Erat autem hoc*, om̄ne peccatum esse expiabile; ut nonnullis visum est. Multorum enim opinioni ex adverso reluctari, violentum esse existimantes, ut verissimile est, & metuentes, ac parum probabi-

* Mox,] Pag. 239.

babilia dicerent, si, cum illi omne peccatum expiabile esse statuerent, ipsi tenerent contrarium, mediam viam ingressi sunt, & minus malum admiserunt, ne opinionem suam probabiliorē facientes, majus malum tollerent. Iis vero, quae nonnulli certo quodam respectu dispensative dixerunt, non esse omni ex parte firmiter acquiescendum, omnes facile judicaverimus. Quin immo etiam si, tanquam ita sentientes planeque statuentes, haec dixerint, ne sic quidem necessarium est, ut eos sequamur, eorumque sententiae acquiescamus. Si enim ex dicto B. Pauli ad hoc feruntur, atque inde argumentantur, existimantes, illum ibi (1. Cor. 3. 13.) de tali aliquo temporario igne loqui, (quid autem ille senserit, abunde dictum est) quonam pacto nos facile fidem adhibuerimus illi sententiae, quae ex tali aliquo initium sumit, quod nobis non probatur, atque inde procedit, unde contrarium inferitur? Haec illi.

Citantur imprimis multa ex Gregorii magni Dialogis pro purgat. Romanensium. Sed 1. Dialogi hi videntur plurimis Protestantibus, atque aliis etiam quibusdam viris perdoctis, ipso etiam Possævino fatente, supposititii, & non legitimus Gregorii primi scetus. Ut multos alios Protestantes silentio praetereamus, vide criticos, (1) Cocum in *Censura scriptor. vet.* pag. 222. & seq. qui pluribus contendit, alium quemvis potius recentiorē, quam Gregorium, cognomento magnum, illorum auctorem extitisse; & (2) Rive-

(1) Cocum p. 222.] Pag. 413. edit. helmstad.

(2) Rivetum *Coit. S. l. 4. c. 29.*] pag. 499. edit. hisp. & francol. A. 1690.

Rivetum Critici sacri lib. 4. cap. 29. Sed eos, ut legitimum Gregorii sc̃orum, recipiunt alii, inter Protestantes Vossius inprimis, in Patrum lectione versatissimus, disputatione altera de Statu animae separatae, thesi ult. pag. 3. & de Historicis latinis lib. 2. cap. 23. ubi prolixè hac de re differit. Sed hoc Gregorii opus esse, non tantum præter alios multos veterum affirmat Beda lib. 1. Hist. anglic. cap. 14. sed ipse etiam Gregorius lib. 2. epist. 89. cap. 50. cum ait: *Fratres mei, qui mecum familiariter vivunt, omni modo me compellunt, aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audivimus, sub brevitate scribere.* Porro de Dialogorum illorum fide, in nonnullis dubitat etiam M. Canus lib. 11. cap. penultimo. Unde adversus Canum vehementissime insurgit, & differit Baronius in Martyrologio rom. ad 23. decembris. Autores ipsos, lector erudite, confule. Pag. 238.) Sed quicquid contra Canum hic suo more declamet Baronius, nos quidem Gregorii magni, ut & Bedae magnam pietatem, & zelum promovendae religionis suspicimus & veneramur; utriusque tamen nimiam illam miraculorum & apparitionum credulitatem, quæ nec cum S. literis, nec cum Patrum priorum & meliorum seculorum sententia satis congruit, probare non audemus, immo nos admodum suspectam habere profitemur.

Graeci in sua Apologia, præter prædicta, hæc habent de Gregorio notatu digna: *Atque dicitis etiam, B. Gregorium in quarto dialogorum li-*

bro

bro multis exemplis & revelationibus demonstrare purgatorium. Statui quidem revera purgatorium ignem post mortem, ante futurum illud iudicium, sive allegorice hoc intelligens, sive etiam vere ita sentiens. Quae vero testimonia ex S. scriptura ad hoc stabiliendum confirmandumque adfert, nihil omnino necessarii secum adferunt: quemadmodum & antea a nobis dictum est, & narrationes revelationesque, quas adfert, nihil in universum definiti habent, quo in loco purgatorium ignem statuant. Nonnullos enim eorum, qui purgantur, ad thermas relegatos, iis, qui lavantur, ministrare dicit: alios per revelationem apparuisse ufos diversis in locis. Quae quidem omnia videntur nihil aliud esse, quam miracula & revelationes ad conversionem & resipiscentiam viventium a Deo privatim ostensae, universalem autem esse ignem purgatorium, nulla ex iis necessaria ratione probatur. At vero per ea, quae postea subiungit, tale de purgatorio igne dogma plane evertitur. Nonnulla enim eorum, quae dicuntur levissima sive minutissima peccata in iustis, per recompensationem aliorum bonorum operum in hac vita ab ipsis praestitorum purgari dicit; nonnulla vero, in exitu animarum e corpore, per ipsum & quidem solum metum, purgari tradit; nonnulla etiam post mortem per beneficia & oblationes, quae pro ipsis fiunt. Nota autem obiter, lector, Dialogos hos Gregorii papae, sesquiseculo post autoris obitum, graece redditos fuisse a Zacharia papa, ut testatur Petrus diaconus lib. 4. de Vita Gregorii

gorii magni, & Sigebertus de Illustribus scripto-
ribus, cap. 87. (vide Vossium de Historicis la-
tinis) & Gregorium, Pag. 239.) horum di-
alogorum conditorem, a lucubratione isthac,
dialogi seu *dialogistae*, non *theologi*, ut mendose
in Apologia Graecorum legitur, cognomen ac-
cepisse.

Ad ea, quae citantur ex aliis multis scripto-
ribus latinis, Augustino atque etiam Gregorio
magno posterioribus, multis respondere non li-
bet. Sensem enim pravum, valde saltem incer-
tum, licet probabilis illis videretur, loci obscu-
rissimi apostoli, 1. Cor. 3. 13. imprudentes secuti
sunt. Deinde Augustini etiam dubitationes, &
postea audaciores Gregorii magni assertiones,
ut alia, sicut vocantur, motiva praetermittam,
huic opinioni de purgatorio magnas in multo-
rum animis addiderunt vires, & tandem tantam
conciliarunt fidem & auctoritatem in Ecclesiis
occidentis, ut jam * *dogma fidei* statuunt esse Ro-
manenses, de quo dubitare nefas sit.

Hoc tamen observandum. utut nonnulli Au-
gustino posteriores, animas justorum post mor-
tem, ante corporum resurrectionem, propter
peccata venialia igne purgatorio puniri censu-
erint, *nullos tamen ignem illum purgatorium statuisse,*
pro solis etiam peccatorum mortelium poenis tempora-
libus, hic non plene exsolutis, quemadmodum ho-
die communiter docent Romanenses. Vnde
Gregorius ipse Dialog. lib. 4. cap. 39. haec tan-
tum

* Dogma fidei] Vide p. 210.

Purgatorium, Patrum doctr. repugn. p. 240. 367
tum habet: *Sed tamen de quibudam levibus cul-*
pis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus
est.

CAPUT II.

In quo purgatorium Romanensium, Pa-
trum doctrinae repugnare ostendi-
tur, & simul de oratione pro
mortuis agitur.

Multa in Patrum scriptis legere est, quae
ad purgatorium Romanensium refel-
lendum clarissime faciunt. Nos pau-
ca tantum e multis, brevitatis gratia,
citabimus. Hoc tamen hic in limine te prae-
monitum volumus, lector, licet nemini unquam
concessuri simus, piae vetustati plus debitae au-
thoritatis ac venerationis ut tribuat, plusve ti-
moris ac honoris deferat, quam ipsi facimus;
(pag. 240.) in Patribus tamen jam citandis aliis-
que etiam haud pauca occurrere loca, in quibus
de statu & loco animarum post mortem, etsi
purgatorium Romanensium maxime impro-
bent, non modo tamen alii ab aliis, sed etiam
ipsa se nonnihil dissentire videntur. Neque
mirum; de rebus enim futuri seculi, citra reve-
lationem divinam, quam extra sacras literas de
iis omnibus, quae ad salutem cognitu necessaria
sunt, reperire non est, ecquid certi & explora-
ti habere possunt mortalium etiam doctissimi &
sanctis.

sanctissimi? Sacrae autem literae admodum parce & quidem consulto de rebus istiusmodi loquuntur, utpote ad salutem minus necessariis, ut homines etiam falli, & aliquando pugnancia dicere potuerint.

Dionysius, dictus areopagita, lib. de Eccles. hierarch. cap. 7. pag. 141. loquens de sanctis quibuslibet, & non de solis perfectioribus, ut Bellarminus aliique Romanenses volunt, in morte constitutis: *Norunt*, inquit, *profecto*, *se totos jucundam gratamque* (τὴν χαρμονικὴν ἀγῆν, ad Christi spectem) *requiem esse adepturos, cum ad extremum vitae hujus venerunt, viamque ad immortalitatem suam, & viciniorem jam factam, clarius intuentur.* Subdit autem immediate, *sceleribus nefariisque sordibus coopertorum finem metuendum.* Locum hunc Dionysii inter primos producit Bellarminus cum aliis Romanensibus contra Graecos, de Sanctorum beatitudine lib. 1. cap. 4. sect. *Secundus sit Dionysius.* Vide Bellarm. qui alia quaedam ex eodem cap. parte 3. ibid. profert verba. Sed quandoquidem in hujus Dionysii mentionem nunc incidimus, hoc post alios notatum volumus, scriptorem hunc vetustum quidem esse & insigniter doctum, quem tertio vel quarto potius seculo vixisse verisimile est; minime tamen illum Apostolorum contemporaneum, cujus mentio facta est, Act. 17. 34. quem admodum communiter hodie cum permultis Graecorum existimant Romanenses. Hoc multis argumentis, praeter alios Protestantes, demon-

monstrant R. Cocus in Censura (*) pag. 50. Andreas Rivetus Critici Sacri lib. 1. cap. 9. 10. 11. p. 150. Chamierus de Canone lib. 9. c. 3. n. 28. & aliquot sequentibus. Et de autore hujus operis non dubitant, ut audacter affirmat Bellarminus de Scriptor. ecclesiasticis, *soli haeretici lutherani, & quidam scioli*, (ut viros doctos, Vallam, Erasmus, & alios appellat ille) sed alii etiam viri graves, ut Theodorus Gaza in praefat. ad Problemata aphrodisaei, (pag. 241.) Cajetanus in Act. 17. Guilielmus Grocius, angulus, theologus summus, & romanensis, teste Erasmo. Vide Erasm. non tantum loco citato, sed & epistola praefixa Paraphrasi in 1. Cor. tom. 7. operum, & in schol. in Hieronym. de Scriptoribus ecclesiasticis, & contra Censuras theologorum parisi. titulo 31. Bellarminus etiam ipse non nisi timide lib. 2. de Sacramento confirmationis cap. 7. sect. *Jam vero Chemnitius* : ait, *opus hoc esse auctoris antiquissimi & optimi, licet non sit certum, an sit illius, cujus nomen praefert.* P. Faber, vir doctissimus, & in tolosano senatu praeses, in Dodecameno sive de Dei nomine, &c. cap. 4. pag. 55. *Adde, inquit, alterum Dionysii, sive arcopagitae, seu vetustissimi alterius auctoris testimonium.* Et rursum, pag. 220. *Magnus ille (sive arcopagita, sive alius quispiam) Dionysius, auctor sane vetustus ac locuples.* Cassander de Baptismo parvul. pag. 683. ad marginem haec habet : *Si Dionysius arcopagita ille sit, vixit aetate Pauli apostoli: sin post*

A a

Clemen-

* Cocus in Cens. p. 50.] pag. 92. edit. helmstad.

Clementem alexandrinum, ut minimum centesimo ab excessu Johannis anno. Et rursus in Epistolis, epist. 47. pag. 1142. De Dionysii, inquit, aetate non satis convenit. Videatur etiam Cœlius Rhodigin, Antiq. lect. lib. 2. c. 3. Addi possent ex aliis plura; sed, quia res non tanti momenti est, ea missa facimus.

Justinus martyr, sive potius (1) recentior aliquis, lib. Quæst. & respons. ad orthod. q. 75. a Bellarmino etiam productus, contra Graecos: *Post exitum animarum e corpore, evjvs illico justī ab injustis segregantur: abducuntur enim ab angelis ad condigna sibi loca. Ac justorum quidem animae in paradisum, ubi consuetudine & aspectu fruuntur angelorum & archangelorum, per visionem (2) Dei & ipsius servatoris Christi, pro eo, atque dictum est: Peregre absumus a corpore, & praesentes adsumus apud Dominum.*

In aureis libellis Cypriani de Mortalitate, & Ambrosii de Bono mortis, tot extant clarissima & praeclarissima in hanc sententiam dicta, ut pauca quaedam, aliorum more, inde huc adscribere neutriquam placeat. Legantur potius, atque etiam saepius relegantur libelli ipsi toti, dulcissima consolatione contra acerbissimas, quae in purgatorio post mortem finguntur, poenas plenissimi.

(Pag. 242.) Locus extat illustris apud Cyrillum
l. 12.

(1) Recentior aliquis] Vide Cocum p. 118, Riveti Crit, S, 197. Cave 28. Du Pin tom. 1. p. 58,

(2) Dei] Alii legunt *de*, autem.

l. 12. in Johannem cap. 36. quem etiam citat Bellarm. contra Graecos: *Credere debemus, cum a corporibus sanctorum animae abierint, tanquam in manus charissimi Patris, bonitati divinae commendari.* Et paulo post: *Firmiter credentes, in manibus Dei nos post mortem futuros, vitamq. multo meliorem ac perpetuo cum Christo victuros. Ideo enim Paulus desideravit resolvi, & esse cum Christo,*

Gregor. nazianz. in oratione funebri in laudem Caesarii fratris: *Sapientum verbis adducor, ut credam, pulchram omnem animam & Deo charam, posteaquam hinc excesserit, eufus protinus bonum, quod eam manet, persentientem, & contemplantem, mirabili quadam voluptate affici, & summa cum hilaritate ad Dominum suum tendere.*

Macarius, eremita aegyptius, homil. 22. de Duplici statu eorum, qui ex hac vita decedunt, ubi evolaverit e corpore anima homini: *Sanctis, ait, servis Dei* ἁπὸ τοῦ νῦν, *ab hoc tempore astant angeli, ac spiritus illi sancti circumdant & custodiunt eos:* ὅταν ἐξέλθωσιν ἁπὸ τοῦ σώματος, *cumque exierint e corpore, chori angelorum assumptas eorum animas in suam partem pertrahunt in seculum perpetuum, & sic adducunt eos ad Dominum.* Videatur autor ipse. Pro, in seculum perpetuum, graece, legitur, εἰς τὸν κατὰ πρόν αἰῶνα *seculum purum.*

Insignis habetur locus apud Chrysostom. homil. 3. in epist. ad Philip. quem & allegat Bellarm.

larm. contra Graecos: *Peccatores, inquit, ubi fuerint, procul a rege sunt, atque ideo digni, qui flentur.* Iussi vero, siue hic siue in futuro seculo fuerint, cum rege sunt; *illic tamen magis & propius & διὰ εὐδοχίας, non per ingressum.* Mendose sic legit Bellarminus cum aliis: legendum cum sit, & δι' εὐδοκίας, *non per speculum.* Vide editionem savilianam in margine. Alludit enim Chrysostomus ad verba 1. Cor. 13. 12. Eadem legere est homil. 69. ad popul. antioch. & homil. in illud Sap. 3. 1. *Iustorum animae in manu Dei sunt.*

(Pag. 243.) Augustinus, qvde purgatorio qvdam punitivo post mortem dubitasse videtur, ut diximus, lib. 13. de Civit. Dei p. 232. in fine capitis 8. haec habet. In requie sunt animae piorum a corpore separatae; *impiorum autem, penas luunt, donec istarum ad aeternam vitam, illarum vero ad aeternam mortem, quae secunda dicitur, corpora reviviscant.* Et tractatu 49. in Jo. hannem: *Habent omnes animae, cum de seculo exierunt, diversas receptiones suas; habent (*) gaudium bonae, & malae tormenta: sed cum facta fuerit resurrectio, & bonarum gaudium amplius erit, (quando scilicet cum corpore gaudebunt) & malarum tormenta graviora, quando cum corpore torquebuntur.* Et paulo post: *Requiem, quae continuo post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit quisque, cum moritur.* Inapte respondet Bellarminus ad hunc locum, lib. 1. cap. 13. *ingens gaudium & re-*

qui-
* Gaudium bonae] Alii legunt: Habent gaudium boni & mali tormenta, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta graviora,

quiem habere etiam animas, quae in purgatorio torquentur; quia scilicet certae sint aeternae suae salutis. Atqui haec ex diametro inter se pugnant, torqueri animas poenis etiam gravissimis, & simul etiam gaudere & requiescere, & nulla pati tormenta.

Locus, qui non ex Augustino, sed ex Gennadio, massiliensi presbytero, apud Augustinum tom. 3 ex libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 79, citatur: *Post ascensionem Domini ad caelos, omnium sanctorum animae cum Christo sunt, & exeuntes de corpore ad Christum vadunt, expectantes resurrectionem corporis sui, ut ad integram & perpetuam beatitudinem cum ipso pariter immutentur*, notatu dignus est; ut & ille, qui licet Augustini non sit, extat apud Augustin. tom. 9. de Vanitate seculi cap. 1. *Scitote, quod cum anima a corpore evellitur, statim aut in paradiso pro meritis bonis collocatur, aut certe pro peccatis in inferni tartara praecipitatur*. Et ibidem de Consolatione mortuorum sermone 2. cap. 1. *Recedens anima ab angelis suscipitur, & collocatur aut in sinu Abrahae, si fidelis est, aut in carceris inferni custodia, si peccatrix est, donec veniat statutus dies, quo suum recipiat corpus*.

Citant contra purgatorium plerique omnes Protestantes, atque etiam nonnulli moderatiores Romanenses, Erasmus in margine ad illa verba, mox citanda, *tertium penitus ignoramus*, P. Picherellus de Missa p. 152. J. Barnesius in Catholico rom. pacif. locum ex auctoris Hypognost. (apud August. tom. 7.) lib. 5. cap. 5. *Primum locum*

Pag. 244) *fides Catholicorum divina auctoritate regnum credidit esse cœlorum, secundum gehennam; tertium penitus ignoramus, immo nec esse, in script. S. invenimus.* Sed locus iste ad rem parum videtur facere; loquitur enim auctor ille de locis æternis, (quemadmodum vere respondent Romanenses) quæ, omnibus vere catholicis consentientibus, duo tantum sunt, cœlum, scilicet & gehenna. Fingebant autem Pelagiani, contra quos hic disputatur, parvulos non baptizatos æternum beatos fore loco aliquo tertio extra cœlos & gehennam, ubi nec visione Dei gaudent, nec dolore aut molestia ulla afficiantur. Unde verbis hunc locum immediate præcedentibus dicitur: *Da mihi (Pelagiane) præter hunc (de regno scilicet cœlorum) alterum locum, ubi vite possit requies esset perennis.* Et verbis proxime sequentibus: *Finge, (Pelagiane,) locum ex officina perversa dogmatis tui, ubi alieni a Christi gratia, requiem etiam gloriæ possidere parvuli possint.*

Nec aliter intelligendus est locus ille lib. 1 de Peccat. mer. & remiss. cap. 28. *Nec est ullus ulli medius locus, ut possit esse nisi cum diabolo, qui non est cum Christo; ut patet ex verbis, quæ continenter subdit Augustinus: Hinc & ipse Dominus volens auferre de cordibus male credentium istam, nescio quam, medietatem, quam conantur quidam parvulis non baptizatis tribuere, ut quasi merito innocentiae sint in vita æterna; sed quia non sunt baptizati, non sint cum Christo in regno ejus.* Similiter intelligendus est locus ille Augustini tom. 10. ferm.

serm. 14. de Verbis apost. c. 3. *Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes.* Et rursus: *Nullum medium locum in evangelio novimus.* Non negasse enim simpliciter Augustinum, vel auctorem Hypognost. quisquis fuit, Augustini sequacissimum, * *tertium locum temporarium post hanc vitam*, non tantum ex eo constare potest, quod ante Christi passionem animas fidelium ver. test. *in sinu Abrahae*, id est, loco a gehenna distinctissimo & remotissimo, atque etiam extra sanctuarium coeli fuisse existimaverit; sed etiam, quod nonnunquam cum aliis plurimis Patrum, in secretis receptaculis quietem animarum justorum post excessum suum collocaverit, ut jam dicemus. *Limbus commentitium infantum non baptizatorum*, haec Augustini dicta manifeste refellunt; sed contra purgatorium non aeqve directe militant. Loca etiam alia nonnulla Augustini, ad rem minus facientia, consulto mittimus.

Page 245.)

Nempe Augustinus, plurimorum aliorum, Patrum sententiam secutus, animas justorum, usque ad diem resurrectionis corporum, *in sinu Abrahae*, vel in quibusdam abditis & secretis receptaculis extra coelum beatorum requiescere, affirmat; aut saltem de loco ambigit, in plal. 36. lib. 9. Confess. cap. 3. in Enchirid. cap. 108. lib. 12. de Civit. Dei cap. 9. Sed quicquid de loco, in quo sanctorum animae usque ad diem ultimum requiescunt, asserat, vel dubi-

AA 4.

tet;

Tertium locum temporarium.] Vide hic p. 245. 249.

ret, affirmat tamen, *eandem quiescere, sine fine felices esse, & gaudere*; quae nulla ratione cum gravissimarum purgatorii poenarum expressione conciliari possunt. *Non dubitat* (inquit Ludovicus Vives in locum illum modo citatum), ad verba, *Secretis animarum receptaculis*) *de animarum gloria etiam ante iudicium, sed de loco gloriae. Nam ubique possunt beatae esse, cum ubique sit Deus, cujus fruitione sunt beatae.*

Gregorius I. papa, cui tamen plus, quam ulli alii Patrum, purgatorium Romanensium debet, * ut diximus, lib. 13. in Jobum cap. 20. haec habet: *Quia auctoris nostri gratia redempti sumus, hoc jam caelestis muneris habemus, ut, cum a carnis nostrae inhabitatione subtrahimur, mox ad caelestia praemia ducamur.* Multa alia testimonia Patrum, quibus clarissime purgatorium Romanens. refellitur, citari possent; sed brevitati studemus. Audiatur post alios Olympiodorus in Ecclesiast. 11. 3. Vide Bibliothec. Patrum edit. 4. tom. 2. graeco-latin. *In quocunque loco, seu illustri, seu tenebroso, hoc est, sive in turpi scelerum statione, sive in honesta virtutum deprehendatur homo, cum moritur, in eo gradu atque ordine permanet in aeternum.* *Nam vel requiescet & φωτι μετὰ τῆ δόξης, in lumine felicitatis aeternae, (ut interpret reddit) cum justis & Christo, rege universorum, vel in tenebris cruciatur cum iniquis, & principe hujus mundi diabolo.*

Dicamus nunc de orationibus & oblationibus

* Ut diximus] Pag. 222. 237.

bus pro mortuis, unde Romanenses purgatorium suum validissime probari existimant. pag. 246) Sed hic primum improbanda est quorundam rigidiorum Protestantium sententia, qui *preces pro mortuis omnino improbant, & damnant*: quia scilicet nec in V. neque etiam in N. test. libris canonicis ullum talium orationum praeceptum vel exemplum legere sit. Certe consuetudine hanc esse vetustissimam, & in universa Christi ecclesia receptissimam, ut in publicis etiam ecclesiae precibus commemoratio fiat defunctorum, & quies illis petatur a Deo, qui pie & in pace ecclesiae mortui sunt, inficiari non audent, etiam quibus mos hic maxime improbatur. Ut Tertullianum, Cyprianum, Arnobium, Dionysium areopagit. sive quicumque ille fuit, brevitatis causa omittamus; audiatur Augustinus, testis fide dignissimus, tom. 4. lib. de Cura pro mortuis cap. I. *Adjungis, inquit, vacare non posse, quod universa pro defunctis Ecclesia supplicare consueverit.* Et infra, confirmans hanc sententiam Paulini, ad quem scribit Augustinus: *In Machabaeorum, inquit, libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in scripturis veteribus omnino legeretur, non parva tamen est universae Ecclesiae, quae in hac consuetudine claret, auctoritas; ubi in precibus sacerdotis, quae Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio defunctorum.* Et tom. 10. de Verbis apost. serm. 32. *Hoc a Patribus traditum, universa observat Ecclesia, ut pro eis, qui in corporis & sanguinis*

Christi communione defuncti sunt, cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemorantur. Esse etiam apostolicam traditionem, affirmat Chrysostomus homil. 3. ad Philip. ut alios mittam, quod tamen vix pro certo affirmare aulam. Dogma adversarium Aërii, orationes & oblationes pro mortuis damnantis, damnatum fuisse, ex Epiphanio & Augustino cui non constat? Fuit etiam mos ille antiquissimus pieratis plenus; & verissime, Cassand. in Consult. art. 24. Omnibus, inquit, christianis animis hoc perpetuo insitum fuit, ut spiritus eorum, qui Christi sacramento initiati, in confessione nominis ejus cum aliqua poenitenti significatione ex hac vita excesserunt, Dei clementiae commendarent, & eis remissionem peccati, quietem aeternam, & consortium electorum precarentur. Et quamvis de statu illo animarum, quibus haec prodesse, non satis constaret, nec inter omnes conveniret; omnium tamen hoc officium, ut testimonium charitatis erga defunctum, & ut professionem fidei de immortalitate animarum, & futura resurrectione, Deo gratum & Ecclesiae utile esse judicarunt. Pag. 247.)

Hanc antiquissimam, & universalem ecclesiae consuetudinem permulti etiam doctissimi Protestantes haud improbant. Apol. confess. augustanae: *Scimus, veteres loqui de oratione pro mortuis, quam nos non prohibemus. Videantur Chemnitius in Exam. concil. trid. de Purgator. Mentzerus contra Pistorium disp. 12. thes. 26. & 39, Lutherus, teste Chemnitio, in Confessio-*

ne

ne
m
ne,
stat
bis
Mo
rat
em
eox
& l
nus
illu
te l
12.
men
cha
cun
mo
just
cles
ced
itu
um
ipso
rit.
tro
26
Vo
gu
ad
ce,

ne sua dicit: *Pro mortuis, quia scriptura nihil me-*
minit, existimo non esse peccatum, ex libera devotio-
ne, ita vel similiter orare, ut Deus animae, si in tali
statu sit, misereatur, utque satis sit, quando semel vel
bis id factum fuerit. I. Gerard. Loc. theol. de
 Morte n. 87. *Quaeritur, inquit, an, quando in o-*
ratione funebri pro beata defunctorum ad dominum
emigratione gratiae aguntur, liceat clausulam illam
εὐχαιῶν subjungere? Deus det ei pacatam quietem,
& beatam ad vitam resurrectionem. Negat Calvi-
 nus epist. 366. Sed August. Confessionis Apologia
 illud concedit. Urbanus Regius in Formul cau-
 te loquendi, cap. 16. de Sanctorum cultu §. 11. &
 12. Haec, inquit, erat olim & nunc est in Ecclesia
 memoria defunctorum, quae evidens testimonium est
 charitatis & fidei de gloriosa carnis resurrectione; &
 cum sit fidei fructus, quae per charitatem operatur, ne-
 mo eam rejiciat, nisi epicureus & sadduceus. Hu-
 jusmodi defunctorum memoriam celebravit vetus Ec-
 clesia, ut est apud orthodoxos, a quorum sententia re-
 cedere non est tutum, nisi repugnet verbo Dei. Vor-
 stius in Antipist. parte 2. *Vota & preces ad De-*
um pro beata ipsorum resurrectione, seu consummata
ipsorum gloria, neminem bonum improbare posse, asse-
rit. p. 435. Videatur ejusdem Enchiridion con-
 troverharum, de Purgatorio, & Antibellarm. p.
 260. circa finem. Pag. 248.) item Gerh. Joh.
 Vossius in Disput. theol. super hoc eodem ar-
 gum. R. Fieldus de Ecclesia l. 3. c. 29. in append.
 ad hunc librum p. 21. atque in altera appendi-
 ce, parte 1. sect. 5. Episcopus winton, in Re-
 spons,

spons. ad cap. 18. libri Replicationis card. Perro-
 nii ait : *Quod ad orationes & oblationes pro defun-*
ctis attinet, parum est, quod eis contradici queat,
Negari non potest, consuetudinem eam esse vetustam.
 Sed, ut innumeros alios in re tam perspicua si-
 lentio transmittamus, audiat Ecclesia anglica-
 na in Rituali, sive libro communium precum,
 tempore Edovardi impresso A. 1549. & latine ver-
 so ab Alexandro alesio, scoto, S. theol. docto-
 re. Verba reperiuntur in administratione coe-
 nae Dom. sic concepta : *Commendamus etiam*
tibi, o Domine, reliquos omnes servos tuos, qui ex vi-
ta hac decesserint cum signo fidei, & nunc requi-
escunt in somno pacis. Concede illis, quaesumus, mi-
sericordiam tuam, & aeternam pacem, & ut in die
universalis resurrectionis, nos, & omnes, qui sunt
membra mystici corporis filii tui, sistamur a dextra
ipsius, ut audiamus illum suavissimam vocem, Ve-
nite ad me benedicti, &c. Et de sepultura mor-
tuorum, Deus, cui omnes spiritus mortuorum, &
cum quo omnium electorum animae, post liberationem
oneris carnis, feliciter & in gaudio vivunt, praesta
huic famulo tuo, ut peccata, quae in hoc mundo
commisit, non imputentur ei; sed ut superatis portis
mortis, & aeternae caliginis, semper in regione lu-
cis habitet cum Abrahamo, Isaaco & Jacobo, ubi
nullus luctus, dolor aut moeror; & cum tremenda
dies iudicii advenierit, fac eum resurgere cum omni-
bus iustis & electis. Hasce preces antiquissimas &
piissimas, Bucerii aliorumque monitu & consilio,
postea praesules ecclesiae anglicanae expunxere;
 aut

aut in aliam nescio quam formam, hodiernam novitatem redolentem, *convertere*. Isaacus Casaubonus in Responsi. ad epist. card. Perronii, nomine serenissimi sui Britanniae Regis scripta, affirmat, *hunc ritum orandi pro mortuis Ecclesiam anglicanam, etsi non damnet in primis seculis, hodie tamen sibi non putare retinendum*, p. 54. Sed utinam (ut nihil detraham laudibus serenissimi, & nunquam satis laudati principis, Jacobi sexti, qui cum nihil haberet prius & antiquius pacis & concordiae piae inter christianas ecclesias procurandae studio, nunquam tamen per morosa & rixosa multorum theologastrorum ingenia, id consequi aut effectum dare potuit, quod maxime voluit) *Pag. 249.* Ecclesia anglicana, quae singularem certe alioqui meretur laudem, ob magnam multis aliis in rebus, etsi forte non paris momenti, moderationem adhibitam, universalis Ecclesiae antiquissimae consuetudini, hoc in negotio, ut & in aliis nonnullis, sese potius conformasset, quam ob errores & abusus, qui paulatim irreperant, postea, ingenti cum aliorum fere omnium Christianorum scandalo, simpliciter rejecisset, & penitus sustulisset.

Ex orationibus autem & oblationibus pro mortuis apud Patres purgatorium Romanorum minime probari posse, luculentissime demonstrarunt infiniti viri doctissimi, Graeci, Romanenses, Protestantes. Censuerunt enim primo complures ex veteribus, cum graecis tum latinis, iustorum animas ante diem iudicii Dei visione

one

one non frui, sed * in abditis quibusdam receptaculis, vel cœlestibus, vel extra cœlos, detineri, ubi quiescant, beatam corporum resurrectionem, & gloriæ promissæ consummationem, cum gaudio in visione humanitatis Christi, & frequenti angelorum visitatione expectantes. Prolixum Patrum, quibus istud persuasum fuit, catalogum vide apud Staplet. in Defensione ecclesiast. autorit. cap. 2. Sixt. senens. Bibl. l. 6. annotat. 345. & Bellarm. de Sanctorum beatitudine l. 1. c. 1. qui cum aliis quibusdam Romanensibus pleraque illorum dicta ad alium quidem sensum, sed frustra, trahere conatur. Videatur etiam Maldonatus in Luc. 23. 34. ad verba, *Hodie mecum eris in paradiso*: Sanderus de Visibili ecclesiæ monarchia l. 7. aliique plurimi. Et ante Synodum florentinam circa annum christi 1450. ita sentire licuisse sine periculo hæresis, fatentur etiam ipsi Romanenses citati. Adde Pamelium in Tertulliani paradoxo IX. & Bellarmin. l. 4. de Pontif. cap. 14. ubi differit de Johanne 22. papa, qui eandem etiam sententiam defendit. Vide & Bellarm. de Sanctorum beatitudine l. 1. c. 2. Eadem quoque fuit, atque etiamnum manet sententia Graecorum, aliorumque plurimorum christianorum orientalium, ab externa romana Ecclesiæ communione disjunctorum, ut satis omnibus constat.

De Joh. Calvini inter Protestantes sententia multum inter partes contenditur: an scilicet existima-

* In abditis quibusdam receptaculis,] Vide pag. 244.

sim
judi
pag.
de S
tori
tes
mar
tria
eccl
plur
Bell
tudi
rect
sim
nem
dien
ria,
clar
locis
de r
men
Quoniam
zitione
differ
prae
etas
laeti
ita o
rede
rat,
para

stimaverit etiam ille, iustorum animas ante diem
 iudici, visione Dei frui, & in coelos recipi, nec ne?
 Pag. 250.) Inter Romanenses videantur Bellarm.
 de Sanctorum beatitudine, Becanus de Purga-
 torio Calvinistarum, aliiqve; inter Protestan-
 tes Chamierus tom. 3. lib. 25. de Beatitudine ani-
 marum, I. Rainoldus de Rom. ecclesiae idolola-
 tria lib. 1. item archiepiscopus spalat. de Rep.
 eccles. lib. 5. cap. 8. n. 110. & aliquot seq. ubi ex
 plurimis operum Calvini locis ostendit contra
 Bellarminum, Calvinum omnem animae beati-
 tudinem & gloriam, nisi in sola spe, anteresur-
 rectionem non negare, & agnoscere eum pas-
 sim quandam inchoatam gloriam & beatitudi-
 nem, negare tantum animas ante extremum
 diem frui tota & completa illa summa Dei glo-
 ria, in scripturis promissa, & quae *visio Dei*, scil.
 clara & cominus, nuncupatur. Hisce autem in
 locis jam citandis quam parce & sobrie hac tota
 de re multis verba facere videatur, audi & aequa-
 mente expende, lector. Institut. l. 3. cap. 25. §. 6.
*Quum scriptura ubique jubeat pendere ab expecta-
 tione adventus Christi, & gloriae coronam eo usque
 differat, contenti sumus his finibus, divinitus nobis
 praescriptis: animas piorum militiae labore perfun-
 ctas in beatam quietem concedere, ubi cum felici
 laetitia fruitionem promissae gloriae expectant, atque
 ita omnia teneri suspensa, donec Christus appareat
 redemptor. Ibidem tamen paulo antea affirma-
 rat, Christum illis praesentem esse, & eas recipere in
 paradysum, ut consolationem percipiant, Et lib. 4.*
 cap.

cap.

cap. 5. §. 12. *Quae ob hoc unum Ecclesiae dissideant, si altera citra contentionis libidinem, citra perviciam asserendi, animas a corporibus demigrantes in caelum convolare putet; altera nihil ausit definire de loco, caeterum vivere tamen Domino certo statuat, &c.* Et in libro, quem inscripsit Psychopanych. p. 78. & seq. *Sunt sanctorum animae post mortem in pace, quae extra manum hostis evolarunt. Sunt in opulentia, de quibus dictum est: Ibunt de abundantia in abundantiam. Vbi vero surrexerit in gloriam suam caelestis Jerusalem, & verus Solomon Christus, rex pacis, sublimis sederit in tribunali, regnabunt cum suo rege veri Israëlitae, Pag. 251.)* Haec ex scripturis facile discere possunt, quicunque Deo auscultare didicerunt. Haec etiam nobis per manus tradiderunt, qui parce & reverenter tractarunt Dei mysteria. Plurima deinde subjicit Patrum testimonia, quae legere ne graveris. Alia ejusdem dicta omitto.

Nicolaus Gallafius, theologus genevensis, in fine notarum suarum in Irenaeum, dicit, *non esse nostrum inquirere, ubinam interea, videlicet post mortem, futurae sint justorum animae, cum, qui in caelo esse dicunt, nihil aliud intelligant, quam caelesti immortali vita potiri.* Vide & Balthas. Lydii notas in Disputationes taborit. ad cap. 19. Tho. Bilsonus, episcopus nuper winton. in Recognitione passionum Christi, parte 2. p. 540. & seq. pluribus contendit ex scripturis, Patribus, & Calvini locis nunc citatis, *justorum animas ante diem judicii in supremum caelum, ubi Christus*
ad

ad
glor
Rom
ille
sup
de
disp
har
ma
ani
imp
& a
mo
i. c
Chr
asce
in p
& g
sari
non

dis
etia
in c
De
gno
& a
ger
tes
ani
pte

ad dextram Patris sedet, non admitti, neque plena gloria & beatitudine, non solum extensive, ut volunt Romanenses, sed neque & intensive frui. Atque hic ille est, de quo loquitur R. Fieldus honorifice, suppresso tamen illius nomine, append. ad lib. 3. de Ecclesia p. 223. Gerardus Joh. Vossius in disputatione de Statu animae separatae p. 106. hanc eandem sententiam non improbat; affirmat enim cum caeteris supra citatis, justorum animas Domino vivere, gaudioque eas frui, sed imperfecto, & post resurrectionem complendo, & de loco non esse pertinaciter contendendum. Immo Bellarm. ipse de Sanctorum beatitudine lib. 1. c. 6. sect. *Ad tertium dico*, haec habet: *Dico, Christi animam ante resurrectionem corporis sui non ascendisse quidem ad caelum corporeum, tamen fuisse in paradiso caelesti formaliter; nempe fuisse beatam & gloriosam. Quod si hoc tribuere vellent adversarii (Graeci scilicet cum aliis) animabus sanctorum, non essemus multum solliciti de caelo isto corporeo.*

Hanc ob rem quid miri est, si veteres defunctis optarunt refrigerium, pacem, lucem? Quis etiam dubitet, hac mente primitus pag. 252.) in canone missae precationem fieri solere, ut Deus meminerit eorum, qui nos praecesserunt cum signis fidei, & dormiunt in somno pacis, ipsisque & omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerii, lucis, & pacis indulgeat? nempe respicientes (ut inquit Vossius in cit. disput.) statum animae separatae, refrigerium iis optabant, propter aestum desiderii, quo resurrectionem,

Bb

&

& gloriae plenitudinem animae anhelarent: *lumen*, hoc est, lumen beatae visionis: & *pacem*, h. e. ab omni, etiam damni, malo immunitatem. Hanc orationem apud veteres usurpatis-
simam, corporum resurrectionem & iudicium, extremum tantum spectasse, quemadmodum, affirmat P. Picherellus de Missa p. 149. 150. cum multis Protestantibus, quorum sententiae Voffius etiam loco citato se multum adversari nolle dicit, probabile non est. Certe oratio haec nulla ratione de animabus in poenis purgatoriis constitutis, quemadmodum hodie communiter Romanenses sentiunt, intelligi potest; cum ipsa orationis verba glossam istam clarissime refellant. Vnde etiam, qui Johannis 22. papae sententiam, de qua ante dictum, tutati sunt, eidem firmandae hanc orationem Ecclesiae allegare solebant, teste Occamo Dial. parte 2. to. 2. cap. 3. *Rursus*, inquit ille, *ad hoc, quod animae sanctae in caelo Deum*, ante diem iudicii scilicet, *minime sunt visurae*, allegatur oratio Ecclesiae, quae dicitur *pro defunctis*: Qui nos praecesserunt, & dormiunt in somno pacis, &c. pro quibus orat Ecclesia, ut lucem videndi Deus eis concedat in futurum, scilicet post diem iudicii. *Et si dicatur eis, quod haec oratio est pro defunctis, quorum animae sunt in purgatorio, hoc improbare conantur, dicentes: Quod hoc non est verum, quia in oratione Ecclesiae praemittitur, quod dormiunt in somno pacis, & non poenae & afflictionis. Ex quibus clare patet, quod oratio illa non sit pro animabus in purgato-*

ga-
si-
ju-
mu-
pr-
siu-
co-
rel-
Ec-
an-
ni-
tis-
qu-
pa-
clu-
te-
vi-
ru-
ju-
De-
ci-
bu-
ei-
ne-
ra-
de-
po-
qu-
tru-

gatorio existentibus, sed pro illis animabus, quæ sunt in pace & quiete, & expectant post ultimum iudicium, & non ante, Dei visionem. Haec Occamus, Joannitarum, ut appellat, argumentum proponens; ad quod ille communi Romanensium more respondet, i. e. omnino praeter & contra veterum mentem. Subjungit deinde responsionem multo meliorem, scilicet, quod Ecclesia in oratione praedicta oret etiam pro animabus sanctis in cœlo, (Pag. 253.) ut animæ sanctæ, quæ dormiunt in somno pacis, resumptis corporibus, ad locum refrigerii, lucis & pacis, quæ ultimum gradum essentialem & accidentalem pacis æternæ, quam quandoque habituræ sunt, includit, perveniant; quam pacem animæ in cœlo ante diem iudicii non habebant. Quamvis enim nunc videant Deum, & sint beatae, beatitudo tamen earum, & per consequens pax earum æterna, erit post iudicium augmentata, quia tunc clarius videbunt Deum, & de resurrectione corporum, & completionem civitatis æternæ, & aliis pluribus tunc post gaudebunt.

(*) Alias quoque veteribus fuisse causas, citra purgatorium, propter quas preces oblationesque pro mortuis facerent; & quod etiam orarint & obtulerint veteres pro universis in fide defunctis, etiam pro patriarchis, prophetis, apostolis, evangelistis, martyribus, confessoribus, quos in cœlis esse non dubitabant, ipsis ex patrum scriptis, & antiquis liturgiis, quarum ple-

Bb 2

rae.

* Alias veteribus fuisse causas] Vide p. 256.

raeqve quidem supposititiae, quaedam tamen genuinae eorum, quorum nomina prae se ferunt, sed diversimode a posteris interpolatae, fuisse demonstrarunt multi doctissimi Protestantes, aliiqve, quos adi.

Peccata etiam quaedam leviora, in hac vita quoad culpam & poenam forte non remissa, post mortem remitti, per intercessionem Ecclesiae in precibus publicis, ac praesertim illis, quae fiebant in tremendorum mysteriorum celebratione, & per orationes, atqve oblationes seu elemosynas a privatis pro illis factas seu datas, censuerunt plurimi Patrum, nixi loco 2. Machab. 12. 46. *Sancta & salubris est cogitatio, pro defunctis orare, ut a peccatis solvantur: & illo Matth. 12. 32. ubi dicit Dominus, esse quoddam peccatum, quod non remittitur, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Ex prior loco, non negant Protestantes, hoc probari: Sed quia liber ille a multis (*) *extra canonem* positus est, probationem eam tanti non faciunt. Ex altero loco concedunt ipsi etiam Romanenses, secundum regulas dialecticorum non sequi id, quod inferitur ex verbis Domini, sed tantum *secundum regulas prudentiae*; complures tamen ex Patribus, hisce non obstantibus, sic censuerunt. Quibus suffragantur etiam multa concilia, & vetustissima Ecclesiae consuetudo, nemini temere spernenda aut rejicienda, nisi scripturis aperte adversetur; quod hac in re difficillimum certe est demonstrare.

* Extra canonem] Vide Walenburch, tom. 2, p. 305.

monstratu. Loca multa ex veteribus huc con-
gerere, cum res tam clara sit, plane superraca-
neum est, Pag. 254.)

Respondere quidem solent Protestantes ad
loca, quae ex Patribus objiciuntur: Ecclesiam
Deum rogasse, ut pie defunctis, extremi judicii
die, juxta promissionem in Christo factam, pec-
cata sua non imputaret, non quasi peccata ali-
qua, quae hic remissa non sunt, istic sint remit-
tenda, sed *quia, quod semel remittit, remittat sem-
per, completamque extremo judicio habiturum sit re-
missionem*: quae verba sunt Voslii, l. c. Atta-
men communis haec Protestantium respon-
sio, minime satis facit plerisque Patrum locis,
ut cuius ea vel leviter inspicienti perspicuum
est.

Multo magis ingenue Graeci, quibus tamen
purgatorium nunquam creditum, in sua Apolo-
gia: *De testimonio a vobis* (alloquuntur Lati-
nos) *ex Machabaeis & divino Matthaeo allato*
non multa faciemus verba. Manifestum enim cui-
vis est, remissionem peccatorum nonnullis vita
functis concedi. Quoniam vero modo, & an-
per punitionem, & quidem illam per ignem, ne
meminerunt quidem in universum. Porro quod
haec purgatorium ignem non inferunt, sole clarius
est. Quid enim commune est remissioni cum purga-
tione per ignem & punitione? Aut enim punitione,
aut remissione, sive condonatione est opus, & non si-
mul utroque. Ei enim, qui blasphemaverit in Spi-
ritum S. non remittetur, neque in praesenti seculo, ne-

que in futuro: nihil amplius addit. Praeterea nihil etiam illud ex *Machabaeis* (dicens, Bonum esse ac salutare, pro mortuis orare, ut a peccatis suis absolvantur) nihil, inquam, de poena, atque hac quidem nominata agit, sed tantum hortatur, ut Deum pro mortuis oremus: spem fore, ut ipsi peccata remittat. Et paulo ante, dum statum quaestionis controversae formant: *Quod Deus post migrationem e corpore, peccata remittat iis, qui venialia commiserunt*: quod & primum erat eorum, quae in quaestionem venerunt. Hoc etiam a doctoribus dicentibus audivimus ita, ut illa docent. Haec illi,

Archiepisc. spalat. de Rep. ecclesiast. lib. 5. cap. 8. n. 132. Deinde etiam stantibus iis, quae de statu animarum supra consideravi, non esset absurdum fateri, peccata leviora, si quae in hac vita quoad culpam remissa non sunt, post mortem remitti, idque paulo post obitum, dum piae & religiosae exequiae ecclesiasticae peraguntur, virtute ecclesiasticae intercessionis in precibus publicis, (pag. 255.) ac praesertim illis, quae fiebant in sacra liturgiae celebratione; ut supra Chrysostomus (homil. 3. in epist. ad Phil.) observabat, & Concil. carthaginense 3. & 4. satis clare commemorat. Et numero 133. Cum vetera concilia, quae pro purgatorio profert Bellarminus, nihil aliud contineant, nisi hanc, peccatorum scilicet leviorum, post mortem, etiam quoad culpam, a nobis haecenus explicatam remissionem, & ecclesiae pro illis intercessionem, ad confirmandum purgatorium nihil valent. Et n. 134. Haec,

Haec, quae dixi de remissione alicujus culpae venialis post mortem, per ecclesiae intercessionem, licet utcumque modo explicato admitti possint, & sua, meo judicio, non careant probabilitate, ut sic ecclesiae preces pro defunctis utiles esse, & non ociosas asseramus, quatenus ex apostolica institutione mos ille ecclesiae orandi pro defunctis putatur, ut fatetur Chrysostomus, & videtur valde probabile, promanasse: ponere tamen remissionem venialium per ecclesiae preces, etiam diu post mortem hominis, pro quo oratur, seu pro omnibus defunctis in genere, etiam pro illis, qui jam diu e vivis excefferunt, non videtur esse adeo constans, adeo tutum, adeo probatum, ut ad apostolicam traditionem id quoque duci trahive debeat. Vide & n. 150. Si, inquit, ut admodum probabile concederem, aliquem posse & solere ex hac vita decedere cum aliquo ex his peccatis venialibus, quod in hac vita remissum non fuerit, idque in alia vita paulo post mortem remitti, hinc tamen purgatorium nostrum non necessario colligeretur; remitterentur enim talia peccata intercessione ecclesiae. Vide & n. 162. 163. Quod autem toties dicit auctor hic, paulo post mortem, de hoc nonnihil cap. seq. dicetur.

Ut hoc caput tandem concludamus: Quidam nonnulli, etiam Catholici, & non ii tantum, qui pro haereticis habiti sunt, aliquando dubitaverint, utrum orationes & oblationes, quae fiunt pro defunctis, aliquid eorum conferant animabus, ut studiose collegit Jac. Vsserius, archi-

episcopus nunc armachanus, in sua Responsione ad jesuitam hibernum, loco de oratione pro mortuis p. 251. 252. ex Augustino ad Dulcit. q. 2. Cyrillo Catech. mystagog. 5. ex Anastasio sinaita p. 540. edit. graeco-latin. ex Perri, abbatis cluniacensis, epistola contra Petrobrusianos, Maximi schol. * in Hierarch. eccles. cap. 7. immo an etiam preces & oblationes pro mortuis licitae sint, ut idem ibidem probare nritur ex Gregorii 2. vel 3. epist. ad Bonifac. in tomis conciliorum, & ex Hug. Etheriano de Animar. regress. ab inferis cap. 13 Ecclesia tamen universalis (Pag. 256.) hunc ritum non solum *licitum*, sed etiam defunctis aliqua ratione *utilem* esse existimavit, & religiosissime, ut, si non ab ipsis Apostolis, saltem a Patribus antiquissimis traditum, semper observavit; quod ex innumeris Patrum locis, praesertim ex Augustino de Cura pro mortuis c. 2. & 4. atque aliis permultis decantatissimis, ipso solo clarius patet. Vnde Isaac. Casaubonus in Resp. ad epist. card. Perronii de precibus pro mortuis inquit: *Quicquid est, quod in hac parte veteres fideles fecerunt, id omne Rex ad illud caput utilem vel licitorum refert, de quo supra dictum.* Quod autem subjungit, *hunc ritum non esse absolute necessarium*, exigui est momenti; concedatur enim, licitum, atque utilem pie vetustati semper visum, & universalissime in ecclesia receptum fuisse, atque etiam ut jam hodieque usurpetur; de absoluta illius usurpandi neces-

* In Hierarch. eccles. Dionysii, ut creditur, arcopagitae.

necessitate haud magnam theologi moderatio-
res licet movebunt contradicentibus. Videat-
tur doctissimus Desiderius Heraldus ad Arnobii
librum 4. ad verba : *Pax cunctis & venia postu-
latur, &c.* ubi multa praeclare hoc de ritu an-
notat, & Contr. Rittershusius, J. C. prudentis-
simus, in comment. ad Salviani massiliensis l. 2.
de Avaritia, ad verba : *Ut eorum memoria dignus
fiam.* Sententia autem de liberatione anima-
rum ex poenis purgatoriis per orationes & ob-
lationes pro illis factas, locum in Ecclesia non
habuit, neque etiam habere potuit, nisi circa
annum Christi quadringentesimum, ut supra
dictum.

CAP. IV.

*Quo ex plurimis virorum doctissimorum
& moderatissimorum dictis, quid de pur-
gatorio Romanensium, & orationibus
pro mortuis ad illud relatis, sen-
tiendum sit, ostenditur.*

Otto frisingensis, qui scripsit anno Dom.
1146. l. 8. Chron. c. 26. *Esse, inquit, apud
infernus locum purgatorium, in quo salvandi
vel tenebris tantum afficiantur, (Pag. 257.)
vel expiationis igne decoquantur, quidam asserunt.*
Vnde patet, purgatorii assertionem, privatam
tantum quorundam fuisse tunc temporis opi-
nionem, non autem communem Ecclesiae fi-
dem,

Bb 5

Graeci

Graeci in sua Apologia de Purgatorio igne a nobis jam antea saepius memorata: *Ignem purgatorium & punitionem per ignem temporarium finemque omnino habiturum*, nos a nostris doctoribus traditum non accepimus, neque orientalem Ecclesiam ita sentire, scimus. Porro Ecclesiae pro defunctis preces cum iis, quae ipsorum obitum antecesserunt, precibus conjunctas, aliquid praestare posse, hoc etiam prorsus statuimus, credentes iis, quae hac de re a Patribus sunt decreta. Et rursus: *Animas per ignem purgatorium transmissas, ad vitam aeternam pervenire, nequaquam statuimus; quod neque a quoquam doctorum hoc traditum accepimus, ac praeterea non exiguus metus nos incensit, ne temporarium atque purgatorium ignem statuentes, universum Ecclesiae consensum labefactemus. His igitur de causis nunquam in hunc usque diem tale quicquam statuimus, neque omnino statuemus.* Et in fine Apologiae: *Has ob causas nunc etiam propositum dogma de purgatorio igne exterminandum est ab Ecclesia, ut negligentiam sedulorum animis inducens, ac persuadens ipsis, ne omnibus viribus adnitantur, ut in hac vita se ipsi expurgent, cum alia post hanc vitam purgatio expectetur.* Fuit haec Apologia a Marco, metropolita Ephesi, conscripta, teste Sixto senensi lib. 6. Biblioth. S. annot. 259. & lecta ac data reverendissimis Patribus & dominis Deputatis Synodi basil. die sabbathi, 14. mensis Junii, anno 1438. in sacristia Fratrum Minorum, Basilcae praesentata Nicolao Cusano, teste Martino

rino Crusio in Turco-graecia, lib. 2, pag. 186, ex lib. MS. Johannis Capnionis.

Graeci quidem anno proxime sequenti 1439. qvo facilius a Latinis auxilia contra Turcas impetrarent, & quam celerrime in patriam redirent, in Synodo florentina Latinis concessere, si vere poenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfecerint & omisiss, eorum animas panis purgatorii post mortem purgari, & ut a poenis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, pag. 258.) Sed hoc, atque alia etiam, sinetorius orientalis Ecclesiae auctoritate fecere. Legantur ipsa Concilii florentini acta. Multum semper reclamavit Marcus ephesus & concilio durante, & post concilium in epistola encyclica contra Concilii illius definitionem: quam legere est apud Binium in Historia concilii florentini. Unionem autem hanc, Graecorum Ecclesiae nunquam sunt amplexae, teste Laonico chalcondyla de Rebus turcicis lib. 1. haud procul ab initio: Graeci reversi Byzantium, (a Synodo florentina) acta edocent eos, qui domi manserant: qui quidem noluerunt stare his, quae acta erant in Italiae synodis, putantes, sibi neutiquam fas esse, consensum praestare Romanis nefaria afferentibus. Hinc perpetuo discordiam fovisse Graecos in negotio religionis adversus Romanos, constat. Eandem Graecorum sententiam contra purgatorium Romanensium hodieque, ut & antea semper, innumerae aliae Christianorum in oriente,

ento,

ente, atque etiam alibi Ecclesiae, mordicus retinent & tuentur, ut omnibus eruditis constat.

Wesselus groningeris, a multis *lux mundi* appellatus, qui etiam Concilio basileensi interfuit, in Epistolis de purgatorio, * p. 906. *Hanc seriem ducatus animarum, a lumine lucernae praesentis exilii, quo pusilla sapientia fidei nostrae, sicut granum sinapis est, & velut parvum centrum, quod crescere oportet in illam caelestis globi immensitatem. Unumquemque processum, & felix animarum incrementum usque ad orientem solem, purgationem puto. Et in hac purgatione non poenam, sed ad omnia valentem pietatem, & illam pietatem per se purgatricem. Habet nihilominus illa pietas, immo flagrans amor dilatus, languorem & poenam suam, habet etiam felicem consolationem. Consolatur praesentia pastoris & salvatoris. Verum quia doctor & evangelista est, missus a patre, docens amorem, quo ipse Patrem amavit & amat, & illum suum amorem imitari, inardescunt igitur illic amore. Sed quia nondum digne amant, adhuc differuntur, & adfligitur anima eorum. Haec afflictio non dolor est, sed moeror est secundum Deum, p. 907. Neque putat Augustinus, mox deposita carne omnes malos amores una depositos, omnemque simul charitatis imperfectionem transisse ad perfectum. (Pag. 259.) Estque in eandem sententiam Guilielmus parisiensis. cap. 100. primae partis: & id multis argumentis ad longum. Unde istos malos amores arbitror peccata illa, quae in futuro seculo remittentur, ut etiam illic, do-*

nes

* Pag. 906] Farraginis Wesseli p. 91.

nec perfectae justitiae sol eis oriatur, dicere non possint: sese peccatum non habere. Contrarium vero, per quem locum regulae fidei stabiliri possit, nondum video. Vnde valde miror communem doctorum scholae nostrae inadvertentiam, qui non veterina primaevae Ecclesiae auctoritate moventur, purgatorium ignem punitorio distinguendum. Gregor. nazianzenus purgatorium ignem dicit, quem dominus Jesus misit in terram, volens, ut arderet. Luc. 12. 49. Et istum, quia sordes rationales imperfectae sapientiae, imperfecti de Deo iudicii, & imperfectae justitiae purgare debet, rationabilem esse oportebit. Quod etiam Paulus innuit, quando dicit 1. Cor. 3. v. 13. ignem illum probaturum. Qui si probat, utique cognoscit, quale uniuscuiusque opus fuerit. Punitorium vero ignem dicit illum, quem praeparat diabolo & angelis ejus. Multum enim insolens & nova verborum licentia, ut purgare dicamus illum, qui nihil impurum aufert. p. 908. Vide reliqua apud autorem loco jam citato, & de Purgatorio p. 829. & aliquot seq. edit. Johannis Lydii, Amsterodami anno 167.

Georgius Wicelius Methodi concordiae ecclesiasticae cap. 8. tit. Funus: Neque errat neque peccat Ecclesia, pro filiis suis orans, sive in corpore, sive extra corpus illi sint. Praeterea non pontificium inventum est, orare pro mortuis; sicuti non novum est, oblationes & eleemosynas pro iidem largiri. Revolvant partes apostolicorum virorum scripta, qui & ipsi spiritum Dei habuisse putandi sunt. Caeterum vetus contentio

tio

tio est de purgatorio igne. *At mea sententia melius ageretur cum rebus Ecclesiae, si vitam hanc ocysimam ita viveremus, ut non sit, cur metueremus a poëna. Qui potissimum de hoc disputant, fere ita vivunt, ut citius in gehennam, quam purgatorium sint involaturi; ab utraque futuri tuti, si cum scriptura & priscis Patribus pure sentientes, Christum viae vitaeque ducem recta sequerentur. Erat igitur cautius disputandum de eo, quod Deus in universum scire nos noluit. Nam ut maxime sint loci purgabiles, (sic enim loquitur Bernardus) qui excipiant corpore nudatas animas, non tamen decebat sapientes ac graves viros, tam certo omnia definire & metiri, quod scripturae Dei non satis expresse-
runt, nec antiquorum traditio exposuit. Neque enim nitendum est allegoritis Ambrosii & Gregorii, praesertim cum regula theologiae habeat: Allegoriam non probare. Pie creditur, locum esse, in quem deferantur, pro quorum peccatis orat ecclesia; sed ubi, qualis, quibus tormentis instructus, quo fine circumscriptus, nunquam fuit cognitum. Proinde ut in unum coalescant christianorum animi, temperent sibi Theologi ab immodica asseveratione & qualitatuum descriptione, Lutherani contra temperent sibi ab audaci & pertinaci negatione ac convitiis diritate. Recolat Lutherus verba sua: Ego credo, purgatorium esse, & consulo suadeoque credendum, sed neminem volo cogi. Haec ille. Vbi videantur plura. Idem in Via regia, artic. de Missa: Illud extra*

controversiam liquet, hoc sacrum eucharisticum olim in ecclesia Graecorum & Latinorum, ad sublevamen eorum, qui in fide decesserant, peractum fuisse; etiam id, quod arbitror, per preces vivorum, ac obsecrationes accidisse. Libellum hunc pro pacificatione ecclesiae universalis, jussu Ferdinandi I. & Maximiliani II. Romanorum Imperatorum immortalī laude dignorum, scripsit auctor hic anno 1564. G. Cassander in centuria prima Epistolarum selectiorum illustrium & clarorum virorum, &c. epist. 16. ad rever. & illustrem dominum Guilielmum, electum monasteriensem: *Vitium praecipuum in his* (romanae scilicet Ecclesiae precibus pro mortuis) *est, quod a multis ad purgatorium stabiliendum haec detorqueantur; quod hic totum in opinione est positum.* Item in Consultatione art. 12. de Pœnitentia: *Quod has temporarias pœnas, quibus peccati sordes in animo nondum perpurgato haerentes eluuntur, etiam ad futurum seculum Scholastici referunt, in eo gravissimos & antiquissimos auctores* (sed modum hic excedit Cassander: longe enim antiquiores auctores & assertores habet contraria sententia) *& longissimum Ecclesiae usum sequuntur; nihilque, quod merito passionis Christi, quo sola pœna aeterna & culpa condonatur, adversum sit, & impium merito damnari debeat, asserunt;* Pag. 261.) *quavis ab imperitis & supersticiosi hominibus, multa inepta & superstitiosa afficta & simplici populo persuasa sint, quae graviore concilio prudentiorum pastorum dissimulari, & paulatim in desuetu-*

suetu-

consuetudinem & oblivionem adduci debeant. Idem artic. de Missa: *Et quamvis de statu illo animarum, quibus haec (orationes scil. pro mortuis) prodesse, non satis constaret, nec inter omnes conveniret; omnes tamen hoc officium, ut testimonium charitatis erga defunctum, & ut professionem fidei de immortalitate animarum, & futura resurrectione Deo gratum, & ecclesiae utile esse judicarunt.*

Episcopi Ecclesiae anglicanae in pia & catholica christiani hominis institutione, edita sub Henrico II. anno 1544. in fine, de oratione pro mortuis: *Quandoquidem & charitas dicitur, & Machabeorum liber, ac veterum ecclesiae doctorum scripta confirmant, sanctum & salubre esse, orare pro mortuis, & quoniam hic mos in ecclesia ab antiquis, atque adeo ipsis Apostolorum temporibus duravit, proinde orationes pro defunctis Deo gratas, nequaquam irritas esse, existimandum est. Et certe palam est, christianae charitati consentaneum esse, ut proximos, seu vivos seu vita defunctos, precibus Deo commendemus, aliosque, ut ita nobiscum orent, invitemus, & juxta Ecclesiae consuetudinem, atque antiquorum Patrum sententiam, fratrum mortuorum memoriam in missarum celebratione & exequiis haberi, aut eleemosynas pro illis dari curemus. Haec enim ut illis, pro quibus fiunt, utilitatem & fructum adferre, sperandum est; ita nostram etiam in vita functos charitatem declarant. Quantum autem, aut quibus, aut quatenus hujusmodi preces nostrae valeant, aut quanto, quove temporis spatio a nobis subleventur, solus Deus novit;*

qui

qui etiam solus ejusmodi orationem, merita & fructus recte pro sua sapientia dispensat, & inaeſtimabili juſtitiae & miſericordiae ſuae libra trutinat: noſtrum vero eſt, arcana in abyſſo judiciorum Dei recondita q-mittere, & pietatis tantum officium & ſincerae orationis pro univerſis tum vivis tum mortuis praeflare. Porro quoniam de loco, ubi animae degant, de illius nomine, de illarum ſtatu & conditione incerti ſumus, propterea haec & caetera hujusmodi omnia Deo relinquenda ſunt, cujus miſericordiae aequum & congruum eſt eos a nobis commendari, cum hac ſpe & fiducia, quod Deus preces noſtras gratas acceptasque habiturus ſit. Pag. 262.) Quod ſuper eſt, Deo totum committamus, cui animarum ſtatus & conditio explorata eſt: nos vero nihil in alterutram partem temere definiamus in his rebus, adeo ab hominum cognitione remotis. Poſtremo neceſſarium admodum eſt, omnes ejusmodi abuſus, qui antehac per romani papatus aſſertores, & illius farinae homines, in Eccleſiam introduci ſunt, penitus abrogari; & proinde, ut abſtineatur a vocabulo purgatorii, nec amplius de eo diſputetur, ſub cujus ſuoco multa inania & indigna in Eccleſiam irreperunt, atque in pretio habita ſunt, ut indulgentiae illae romanae, quibus vulgus a peccatis & culpis ſtatim liberari credebat; & quod miſſae ſcalares aut certis locis decantatae animas expiarent, quodque certae & praefcriptae precatiunculae, aut illarum conſtitutus numerus, idque adeo ad certas ſtatuas prae aliis, animas liberarent. Nam ejusmodi ſomniis imperiti fidebant, Qui omnes

C c

ab-

abusus omnino abolendi & rejiciendi sunt. Haec illi. Qvos hoc singulari elogio ornat Lancelotus Andreas, episcopus nuper wintoniensis, in Respons. ad cardinal. Bellarmini Apologiam, cap. I. p. 23. inquit: Viri fuere summi, eruditio- nis laude, quam late patet orbis christianus, notissimi.

Graeci Venetiis degentes, in Responsione ad quaestionem 9. Claudii cardinal. Guisani, scilicet, *Creduntne Graeci purgatorium quendam ignem esse, quo prius animae purgentur, quam in caelum perveniant? haec habent: Nequaquam post mortem restare purgatorium quendam ignem, credimus. Tentationes quidem illas, quas in hac vita experimur, quasi purgatorium quendam ignem esse statuimus. Nam ejusmodi tentationum diuturnitate, quae nos castigandi causa contingunt, homines interdum a peccatis expurgantur, quemadmodum in illo dicto significari vides: Per ignem & aquam transivimus, & eduxisti nos ad recreationem. Quod si esset ante judicium ejusmodi purgatorius animarum ignis a morte, nimirum universae animae infinita temporis diuturnitate sic perpurgarentur, ut judicii tempore nulla poenis obnoxia reperiretur.*

(Pag. 263.) Ex quo porro consequeretur, a Christo frustra dictum: Hi quidem ad supplicium aeternum, justi vero ad vitam aeternam abibunt. Haec est orientalis Ecclesiae sententia, inquit, quam in hodiernum usque diem retinet. Et ad quaest. 10. Existimantne. (Graeci) post hanc vitam animas suppliciiis quibusdam propterea purgari, quod in hac vita meritis poenas non dederint? sic respon-

respondent : *Eorum hominum animae , quorum quasi media quaedam conditio est, qui scilicet mortiferis in peccatis diem extremum non clausurunt, nec tamen omnino expertes culpa fuerunt, poenitentiae fructus declararunt, creduntur a nostris ejusmodi delictorū ratione purgari, non per purgatorium aliquem ignem, vel determinata certo quodam loco supplicia, (nam id nunquam traditum extat) sed nonnullae in ipso diremtu a corpore per solum metum ; uti Gregorius ille, cognomento Theologus, (lege, Dialogus, ut supra p. 219. dictum) pronunciat, nonnullae post diremtum a corpore, fortassis etiam apud orcum detentae; non quod in igne supplicioso sint, sed velut in custodia & vinculis coërceantur. His omnibus opitulari preces eorum nomine factas dicimus, concurrente cum his divina bonitate & clementia, quae ad hujusmodi peccata plerumque connivet, eaque mox condonat, nimirum si quae ex imbecillitate humana, commissa sunt. Fuerunt haec quaestiones 12. & responsiones ad easdem latine versae a J. Leunclavio, & Basileae impressae anno 1571.*

In Concilio tridentino, ut legere est in Histor. lib. 8. * pag. 893. ex Praelatis, quibus tradita est provincia formandi decretum de purgatorio, aliqui de loco & foco purgatorii, sicuti in Concilio florentino, mentionem fieri cupiebant: alii, quod ea res non careret difficultate, nec facile negotio verba inveniri possent ad id exprimendum,

Cc 2

quae

* Pag. 893.] Vel 1371. edit. nuperae lipsiensis.

quae omnibus satisfacerent, putabant, nihil aliud dicendum, quam bona opera fidelium, mortuis ad poenarum remissionem conducere.

Erasmus operum tom. I. pag. 685. scribit: *Multa sunt, de quibus non solum dubitarunt olim homines contentiosi, verum etiam docti juxta ac pii, veluti de purgatorio diu dubitavit Augustinus: nec ille tamen solus.*

Pag. 264.) P. Picherellus (cujus singulare est elogium apud Jac. Aug. Thuanum in libro 4. Histor.) in dissertatione de Missa pag. 150. & aliquot seq. multis rom. Ecclesiae dogma de purgatorio gravissime impugnat, & purgatorio fovendo, immo ne excitando quidem, nulla in omnibus biblicorum sylvis ligna inveniri affirmat. Vixit tamen hic auctor, atque etiam mortuus est in externa romanae Ecclesiae communione.

Auctor Examinis pacifici doctrinae Hugonottorum, quem falso J. Breerleus in Apologia Protestantium pro romana Ecclesia, tractatu 2. cap. 2. sect. 14. pag. 427. versionis latinae, auctorem procul dubio protestantem fuisse asseverat, (contrarium enim ex ipsius libelli attentae lectione aperte constat: adde, quod anglus, qui e lingua gallica in anglicam transtulit, in epistola ad lectorem, virum generosum hujus libelli auctorem H. C. affirmat, usque ad extremum vitae habitum fuisse & permansisse catholico-romanum; atque hoc in Anglia plurimis optime notum fuisse) is, inquam, in fine cap. I. ita de purgatorio loquitur: *Augustinus existimavit, illud rem tantum pro-*

probabilem esse, & non necessariam; nihil aliud
dicens, quam Forſitan verum eſt. Neque etiam ipſi
inter ſe Catholici de illo convenire poſſunt.

Joh. Barnesius, anglus, monachus benedi-
ctinus, vir doctiſſimus & pacis Eccleſiae aman-
tiſſimus, quicum propterea a Romanenſibus
zelotis iniquiſſime nuper actum eſt anno 1627.
in ſuo Catholico romano-pacifico, de purga-
torio inquit: *Quia pii in Domino morientes, ſunt
beati, & requieſcunt a laboribus ſuis, & aerumnis
hujus vitae, Apoc. 14. 13. non videtur aſſeren-
dum purgatorium ullum punitorium, in quo
pii poſt obitum ignis gehennalis poenas patian-
tur; ad quas tranſeuntes, non abeunt a laboribus hu-
jus vitae ad quietem, ſed a quiete ad ſummos labo-
res. Cum tamen libri Machabaeorum approbati in
canone 84. Apoſtolorum, recepto in 6. Synodo can. 2.
orationem pro deſunctis commendent, & praxis uni-
verſalis Eccleſiae in omnibus liturgiis eam retineat,
& praeſtantiſſimi Patrum ſentiant, orari poſſe pro
exiſtentibus in caelis, (non clare videntibus ſecun-
dum ſuum videri Deum) ſufficit, cum viris doctis
aſſerere * purgatorium expiatorium, in quo ſine
tormentis gehennalibus magis magisque, usque ad diem
viſionis Dei clarae, fruenter conſortio humanitatis
Chriſti & Sanctorum, perficiunt ſe in Dei charitate per-
fervida & moroſa ſuſpiria. Haec ille, late eadem
in ſequentibus confirmans. pag. 265.) Et ſic
tandem concludit: Fateor, Auguſtinum aliquan-
do vacillaſſe de punitione in purgatorio. Lib. 21. de Civ.*

Cc 3

Dei

* Purgatorium expiatorium] Vide pag. 266.

Dei cap. 26. ait: Non redarguo, quia forsitan verum est. *Ei de Fide & Operibus cap. 16.* Non abhorret, quantum arbitror, a ratione veritatis. *Punitio ergo in purgatorio, est res in opinione humana posita, quae nec ex scripturis, nec Patribus, nec conciliis deduci potest firmiter. Immo, salvo meliori iudicio, opposita sententia eis conformior videtur.*

Archiepiscopus spalatenfis de Republ. ecclesiast. lib. 7. cap. II. n. 9. *Purgatorium nullum esse in eo sensu, in quo a nostris ponitur, arbitror, me ibi (lib. 5. cap. 8.) demonstrasse. Et moneo, articulos fidei de purgatorio & indulgentiis nullos esse, nisi novitios, perperam a nostris superinductos. Igitur per regulas a me assignatas, nulla potestas est in terris, quae illis fidei certitudinem possit addere, & consequenter nostri * non possunt juste pro haereticis illos habere, qui purgatorium & indulgentias negant: ideoque hoc nomine eos a communione ecclesiastica non possunt abjicere. Sed neque Protestantes possunt hinc tanquam haereticos damnare, & a communione sua (quantum in ipsis est) repellere Pontificios, licet & purgatorium & indulgentias mordicus retineant. In his enim procul dubio errant, sed non contra fidem. Excessus est hic, sed non defectus: neque per hos falsos articulos ulli vero articulo fidei sit injuria. Moneo tamen, non esse damnandas orationes & oblationes sacrorum mysteriorum pro defunctis: illae enim si non ex scriptura, saltem ex usu & praxi antiquis.*

* Non possunt pro haereticis,] Vide pag. 266.

tiqvissima Ecclesiae, quae ad apostolicam traditionem facile possit & soleat a sanctis Patribus revocari, suam habent defensionem; ac licet inde verum purgatorium non colligatur, colligitur tamen locus aliquis animarum, in quo peccatorum possint illae indulgentiam Ecclesiae precibus obtinere. Plura de purgatorio asserere, est magnae vanitatis & temeritatis.

Inter Protestantes Franc. Junius adversus Bellarm. de Purgatorio lib. 1. cap. 10. Cum juvari animas mortuorum cœperunt credere Patres, intellexere de adjumento in bonum: postea vero, invalescente errore purgatorii, intellexere de adjumento ad liberationem illius. Priorem sententiam toleramus, posteriorem pernegamus. (pag. 266.) Et ibidem, sect. 24. affirmat, male confundi ista duo doctrinae capita de Sanctorum requie in expectatione gloriae, malo (scilicet positivo sive poena sensus) carentium, & ad gloriam perfectam anhelantium, pro quibus orabatur prius; & de poenis purgatorialibus in eadem expectatione subeundis, pro quibus orant Pontificii. Nos, inquit, prius toleramus, posterius negamus. Haec Junii sententia Vossio probatur disput. de Orationibus & oblationibus pro defunctis, thes. ult.

P. Martyr in cap. 3. 1. ad Cor. pag. 43. facie averſa: Vidimus jam, purgatorium non esse dogma creditu necessarium; deinde, quod si opinione aut suspitione accipiatur, infirmas & debiles habet, quibus innitatur, rationes, atque pietati potius officiat, quam

eam promoveat. Quamobrem qui ipsum esse opinantur, non recte faciunt, si id credendum Ecclesiae proponant, in qua ut fidei objectum tradi non oportet, nisi ex scripturis certo ac indubitato constet.

Episcopus wintoniensis in Respons. ad card. Bellarmini Apolog. c. 8. p. 208. de purgatorio verba faciens, haec habet : *Cujus quidem in S. literis basis firmior non est, locum id habere potest inter opiniones scholae, quae non sine formidine contrarii sunt; inter fidei articulos non potest. Loco ergo suo consistat: opinio sit, ad fidem ne pertingat: ne dogma quidem ecclesiasticum habeatur.*

Sed ut considerationi huic (in qua quae forte desideras, lector erudite, ea ex aliis, qui controversiam hanc fufius pertractarunt, petenda esse memineris) finem tandem imponamus: Ad controversiam hanc tollendam, vel saltem minuendam, * Romanenses opinionem suam de purgatorio punitivo, quum nullis certis fundamentis, nec in scripturis, nec in primorum seculorum Patribus, nec in priscis conciliis, nitatur, ut supra demonstratum est, pro fidei articulo nec habeant ipsimet, neque aliis obrudant; Protestantes etiam, quibus opinio ista improbatur, & quidem jure meritoque, haereseos tamen aut impietatis aperte eandem ne damnent; sententiae vero communis Graecorum, atque etiam quorundam virorum doctorum in latina Ecclesia de purgatorio expiatorio, (quod solum purgatorii nomen proprie

* Romanenses opinionem suam.] Vide pag. 265.

prie loquendo meretur) in quo sine pœnis gehennalibus, animae sanctorum, quorum quasi media quaedam conditio est, in cœlis quidem, sed in cœlorum loco, soli Deo noto, magis magisque usque ad diem visionis Dei clarae, fruenter conspectu & consortio humanitatis Christi & sanctorum angelorum, perficiunt se in Dei charitate per fervida & morosa suspiria, ut supra pag. 64. dictum est, neutri pertinaciter oblucentur: Pag. 267.) sua enim, atque ea quidem haud exigua probalitate minime destituitur. *Mos autem orandi & offerendi pro defunctis* antiquissimus, & in universa Christi ecclesia ab ipsis ferme Apostolorum temporibus receptissimus, ne amplius a Protestantibus, ut illicitus, vel saltem ut inutilis, rejiciatur. Reverentur veteris Ecclesiae iudicium, & perpetua tot seculorum serie confirmatam praxin agnoscant, & religiose dehinc ritum hunc, licet non ut absolute necessarium, seu lege divina imperatum, ut *licitum* tamen, atque etiam *utilem*, semperque *universae Ecclesiae probatum*, cum publice tum privatim usurpent, ut orbi christiano pax tantopere omnibus vere doctis & piis exoptata tandem redeat. Faxit Deus ter. opt. maximus!

Τὸ μὲν Θεῷ δοξα.

Tertull. lib. i. contra Marcion.

Omnino res christiana sancta antiquitate stat, nec ruinosam rectius reparabitur, quam si ad originem censeatur.

Cc 5

Consi.